

ቃለ መጠይቅ ክቡር ፕረዚደንት ኢሳይያስ አፈወርቂ ብኢጋጣሚ ሓድሽ ዓመት 2015

ክቡር ፕረዚደንት ኢሳይያስ አፈወርቂ፡ ብቅድሚያ ትማሊ 30 ታሕሳስ 2014 ብምክንያት ሓድሽ ዓመት ምስ ማዕከናት ዜና ውሽጢ ሃገር ብቐጥታ ዝተመሓላለፈ ቃለ መጠይቅ ኣካይዱ ነይሩ። ጥዑምዘገ ተስፋይ ጽሑፋዊ መልክዕ ኣትሒዙ ኣዳልዮልኩም ኣሎ - እንሆ፡-

***

- እንቋዕ ናብ ሓድሽ ዓመት 2015 እንሰጋገራሉ ቅንያት ኣብጻሓና! ሕቶታትና ብቐንዱ ናብ ውሽጣዊ ኩነታትና ዝቐንጠ እንተ ኹነ'ኳ፡ ዘቤታዊ ኩነታት ብኣህጉራዊን ዞባዊን ጉዳያት እውን ስለ ዝጽሎ፡ መእተዊ ምእንቲ ክኹነና ናብኡ ዝቐንጠ ሕቶ ክቐድም። ኣብ ዝሓለፉ ዓመታት ዓለምና ብኣዝዩ ተሃዋሲ መድረኽ እያ ሓሊፋ። ቁጠባዊ ምክት፡ ህዝባዊ ናዕብታት ዘሰዓቦ ሕንፍሽፍሽ፡ ግጭታትን ሽበራዊ መጥቃዕታትን ከኣ ጉሉሕ መርኣያታት እዮም። ሰፊሕ ኣርእሶቲ እንተ ኹነ'ኳ፡ ነዚ ቃለ መጠይቅ ብዝጥዕም መንገዲ ብሕጽር ዝበለ ንህሉው ኣህጉራዊ ሃዋሁው ከመይ ትገልጹ? ኣመታቱኹ?
- ፈለግ ንመላእ ህዝቢ ኤርትራ ርሑስ ዓመተ 2015 እብል። እዚ ኣርእሶቲ ገጂፍ እዩ። ኣቕልል ኣቢሊ ክምልሰ ግን፡ ኣብ'ቲ ጉዳይ ዘለና ኣናብባ እዩ ዝገልጹ። ከም'ዚ ዝኣመሰለ ዕልቕልቕ ወይ ዕግርግርን ሕንፍሽፍሽን መጠገሲኡ እንታይ እዩ? ነቲ ተርእዮታት ከመይ ገይርካ ተንብቦ? መብዛሕትኡ ግዜ ኣብ ውሽጢ ሕብረተሰባት ዘሎ ረጽሚ፡ ኣብ ኩሉ ታሪኽ ሕብረተሰብን እዋናትን ኣብ ውሽጢ ሓደ ሕብረተሰብ ምትፍናን ወይ “ፖላራይዜሽን” ክመጽእ ከሎ፡ ናብ ናዕቢን ረጽሚን እዩ ዘምርሕ ኢልካ ክትግምግም ትክእል። ብደረጃ ዓለም፡ ናይ ነብሲ ወከፍ ሃገርን ዞባን ዘርዘርካ ክንብብ ይከኣል እዩ። ኣብ ውሽጢ ሕብረተሰባት፡ ኣብ መንጎ ዘለዎምን ዘይብሎምን፡ ኣብ መንጎ ሰኡናትን ርኹባትን፡ ኣብ መንጎ ዕድል ዝረኽቡን ዕድል ዝተነፍጎምን እቲ ጋግ እናርሓብ ክኸይድ ከሎ፡ ረጽሚ ይፈጥር ወይ ከኣ ገለ ነገር ይውልዕ። ብሓፈሻኡ እዚ ክኸውን ከሎ፡ “ኣብ ነብሲ ወከፍ ሃገርክ ከመይ ኢሉ ማዕቢሉ? ብኸመይ መንገዲ ተቐልቂሉ” ዝብል ንባብ እውን የድሊ። እዚ ብናይ ነብሲ ወከፍ ሃገር ከተንብብ ከለኻ እዩ። ኣብ'ዚ ሕጂ ዘለናዮ መበል 21 ዘመን፡ እዚ “ግሎባይዜሽን” (ዓውሎማ) ዝበሃል (ኣነ'ኳ ብዙሕ ኣይኣምነሉን እየ) ብደረጃ ዓለም ኣብ መንጎ ኣብ ሓደ ዞባ ዝርከባ ሃገራት ዳርጋ እናተኣታተወን ንሓድሕዱ እናተጸላለወን ስለ ዝኸደ፡ እቶም ንኸምዚ ዝኣመሰለ ተርእዮ ዝድርኹ ዘቤታዊ ረጃሒታት ቡቲ ናይ ደገ እውን ተጸልዮም። ኣብ ዓለም እንተ ርኢና እውን ልክዕ ከምኡ እዩ። ድሕሪ ምውዳእ ዝሓልፈ ኩናት፡ ኣብ ዓለምና ዝመጽእ ናይ ሓደ ቁጥባዊ ዕብላላ፡ ብደረጃ ዓለም ኣብ ውሽጢ ዓውሎማ ውሑዳትን ሓይሊ ዘለዎምን ኮርፖሬሽናት፡ ንፊናንሲያዊ ወይ ማላዊ ትካላት፡ ኢንዱስትሪ ኣጽዋር፡ ባህላዊ ማእከላት፡ ማእከላት ትምህርቲ፡ ቀንዲ ማእከላት ዜና

አብ ምቁጽጸር ተጓይዮም። እቲ አብ መንጎ ርኹባትን እቲ ዝበዘሐ ህዝቢ ዓለምን ዝተራእየ ፍልልይ ናይ ግእር ርእሱ ዝፈጠሮ ረጽሚን ምትፍናንን እውን ኣሎ። እዚ አብ ዞባና ዝተራእየ እንድሕር ኣሰተብሂልናሉ እውን፡ ኩሉ'ቲ አብ ውሽጢ ሕብረተሰባት፡ ከባቢታትን አብ መንጎ ኣወቓቓታትን (ሰፔኩሌተርስ) ዝተራእየ ምትፍናን ይኹን ነጉጉ፡ ሙብዛሕትኡ አብ መወዳእታ ናይ 20 ክፍለ ዘመንን መበል 21 ክፍለ ዘመንን ዝተቐልቀለ ዓለማዊ ኩነታትን ብናይ ደገ ደገፍን ቦተን ኮርፖሬሽናት እናተደረገኹ ዝኸይድ ውሽጣዊ ረጽምታት እዩ። አብ ውሽጢ ሓደ ሕብረተሰብ ዝወሓዱ ንኹሉ ሂወት ናይ'ታ ሃገር ዝቆጸጸሩሉ ስርዓት ክፍጠር ዝድየለዩሉ ስርዓት እናኾነ እዩ ክመጽእ ጸኒሑ። አብ ቱኒዝያ፡ ሊብያ፡ የመን፡ ሲርያ ቅድሚኡ እውን አብ ኣፍጋኒስታን፡ ዒራቕ፡ ቱርኪ. . . ዝተፈጥረ ኩነታት ከም ኣብነት ክንወሰድ ንክእል። አብ መንጎ እዞም ብኮርፖሬሽናት ተሓብቲቦም አብ ምቁጽጸር ስልጣንን ቁጠባን ዝመጽኡ ሓይልታትን እቲ ብረሃዱ፡ ብጉልበቱን ኣእምሮኡን ከም ጊላ እናተመዘመዘ ዝነብር ዝበዘሐ ክፋል ሕብረተሰብን ረጽሚ ይነቱ። እዚ አብ ዝሓለፈ ሓደት ዓመታት ዘጋጠመ ሃንደበታዊ ተርእዮ እየ ዝብሎ ብወገነይ። አብ ሰዓቱን ብዝተወደበ መልክዑን ድዩ ነቲ? ቀጻልነቱኹ ተሓሲቡሉ ድዩ ወይስ ብፍነው ዝማዕበለ እዩ? ፍነው ነጉጉ ናይ'ቲ ምትፍናንን ረጽምን እንተ ድኣ ኩይኑ መኣዘኑ እዩ ዘዋፍእ። ናበይ ከም ዝኸይድ እውን ኣይፈልጥን እዩ። ናብ ኣዝዩ ኣሰካሕካሒ ዝኹነ ሕንፍሽፍሽ ይኣቱ። ብኣጠቓላሊ ናይ'ዘን ዝሓለፉ ሰለስተ-ኣርባዕተ ዓመታት ተርእዮታት ክንግምግሞ እንተ ኻይንና፡ ብመለክዒ አብ መንጎ ክልተ ጫፋት ናይ ዝተፋነን ሕብረተሰብ ዝረኣ ረጽሚ ክንብሎ ንክእል። ኣብ'ዞም ትማሊ አብ መበል 17-18 ክፍለ ዘመን ዝተጸሕፉ መጻሕፍቲ ጥራይ ዘይኮነ፡ ወላ ኣብ'ቶም ቅዱሳት መጽሓፍቲ ዝበሃሉ ወንጌል ድዩ ቁርኣን እውን ኩሉ ግዜ እቲ ኣርእሱቲ ንሱ እዩ። አብ መንጎ ሕብረተሰብ ናይ ዓሚጾም ዝነብሩን ዕድል ብምስኣኖም ርሂጾምን ደኹሞምን ጸምኦም ዘይረኽቡን ዝፍጠር ረጽሚ ኩይኑ፡ እዚ ረጽሚ እዚ አብ መወዳእታኡ ፍታሕ አብ ዝሰኸነሉ ደረጃ ይበጽሕ። ንኣብነት ጸለምቲ ኣሚሪካውያን ካብ ኣፍሪቃ ተሸይጦም ምስ ከዱ፡ ተገራጾም፡ ንኹሉ'ቲ ኣብ'ታ ሃገር ዝመጸ ምዕባለታት ሰሪሖም፡ አብ መወዳእታ ተወዲቦም ክንቀሳቐሱሉን ክቃወሙሉን ወይ ሰውራ ከልዕልሉ ዝክእልሉ ዕድል ስለ ዘየለ፡ ሕቶኦም ብእኡ ዝፍታሕ ይመሰሉም'ሞ ክምህለሉን ክጽልዩን ናብ ቤተክርስቲያን ይኸዱ። አብ ከባቢና እንተ ርኢና ከኣ፡ ናይ ብሓቂ ነዞም አብ ውሽጢ ሕብረተሰብ ዝፍጠሩ ምትፍናናት ክፈትሕ ዝክእል ሃገራዊ፡ ብሄራዊ፡ ገሰጋሲ ሓይሊ ስለ ዘየለ፡ ምስ ምውዳእ ዝሓል ኩናት ተወጊኑ ስለ ዝተረፈ፡ ብብዙሕ ምክንያታት እውን እቲ ናይ ኮርፖሬሽናት ዓለም ንኸምዚ ዝኣመሰለ ሓይልታት እናኣዳኸመ ስለ ዝመጽኦ፡ ነዚ ምትፍናን ዝመርሕን ዝውድብን ሓይሊ ክሰኣን ከሎ፡ መለኮታዊ ፍታሓት ሃሰስ ይብል። አብ ከም'ዚ ዝኣመሰለ ኩነታት ደላሎ ናይ ሃይማኖት (ሃይማኖታዊ ውድባት ኣይብሎን እየ) አብ ክርስትና ይኹን ምስልምና ብኹሉ መልክዓቱ ዘለዉ ደላሎ፡ ንሃይማኖት ከም መመክነይታ ይዋቀሙሉ። እቲ ባዶሽ (ቫክዩም) ምስ ተፈጥራ፡ ነቲ ናይ ሕብረተሰባት ምትፍናን ንክዋቀሙሉ መለኮታዊ ፍታሕ ዘምጽኡ ይመሰሉ። ክሳብ “ኣብ'ዛ ዓለም እዚኣ

ካብ ምንባር፡ ኣብ ሓጺር ግዜ መንግስተ ሰማይ ምኻድ” ይሓይሽ ብምባል፡ ሱብ ቀቲልካ ወይ ነብሰኻ ፈንጂርካ ትመውት ዝዓይነቱ ቀቢጻዊ (ደሰፕሬይት) ዝኹነ ፍታሓት ናብ ምድላይ ገጹ ይኸየድ።

ከም ዝረኣናዮ ኣብ ዝኹነት ትኹን ሃገር ከም’ዚ ዝኣመሰለ ባዶሽ ምስ ተፈጥራ፡ ነቲ ምትፍናን ዝፈትሖ ቅኑዕ ኣተሓሕዛን ኣተሓላልያን ኣብ ዘይህሉወሉ ግዜ፡ ምስ ሃይማኖት ዘራኽብ ዘይብሎም፡ ናይ ሃይማኖት ደላሎ ዘለሎም ይመጽኡ። መሰረታዊ ፍታሕ ክንዲ ዘምጽኡ፡ ነቲ ሕንፍሽፍሽ ይጥቀሙሉ። ክሳብ ኣብ ሰልጣን ዝድይቡ፡ ቁጠባ ይኹን ካልእ ዝተፈላለዩ መሓውር ናይ’ታ ሃገር ክሳብ ዝቆጸጸሩ ይሰርሑሉ። እዚ ተርጓሚ እዚ ኣብ’ዚ ሰለስተ-ኣርባዕተ ዓመት ጥራይ ዘይኮነ፡ ካብ ነዊሕ ግዜ ኣትሒዙ ክረኣ ዝጸንሐ እዩ። ነቲ ኣብ ውሽጢ ሕብረተሰብ ዝፍጠር ምትፍናን ክፈትሖ ኣይክእሉን እዮም። ዝኹነ ፕሮግራም እውን የብሎምን። ዝምስጥ እዋናዊን መጋገዩን መብጽዓታት፡ ተሰፋታት፡ ፕሮግራማት. . . ይዛረቡን ይጭድሩን። ኣብ’ዚ ሰለስተ ኣርባዕተ ዓመት ግን ህዝቢ ዝረኽቦ ዓቢ መኽሰብ እንተ ነይሩ መምሃሪ እዩ ኩይነታዎ። እቲ ቴክኖሎጂ ስለ ዘሎ፡ መዓልቲ-መዓልቲን ሰዓት ሰዓትን፡ ኣብ ዓዲ እክለ ከም’ዚ ተገይሩ፡ ክበሃል ከሎ፡ እቲ ሱብ ኣእምሮኡ ዳርጋ ኣብ ትሕቲ ምቁጽጻር ናይ ከም’ዚ ዝኣመሰለ ወረ ስለ ዝኣተወ ክደናገር እዩ ጸኒሑ። ነቲ ስእሊ ብኸልተ ማዕዶ (ዳይመንሽን) ዘይኮነ ብሰለስተ ማዕዶ ክርእዮ የጸግሞ። ናይ ብሓቂ ኣብ’ዚ ኩነታት እዚ ብሰለስተ ማዕዶ ንቕድሚትን ንድሕሪትን ብምርኣይ ኣናብባኻ ከተመዓራሪ ኣጸጋሚ እዩ። ምክንያቱ እቲ ቡባእዎ ቀጻሊ ዝነዛሕ ሓበሬታ ኣደንዛዚ ስለ ዝኹነ፡ ነቲ ሱብ የኸርዝዎ እዩ። ንእዋናዊ ምዕባለታት ብግቡእ ከንብቦ ኣይክእልን። ኣናብባና ከመይ እዩ? ነቲ ምዕባለታት እንንብብሎም መወከሲታት እንታይ እዮም? ኣብ ውሽጢ ነብሲ ወከፍ ሃገር ዘሎ ኩነታት ከየጽናዕካ፡ ኣብ ሓደ ቦታ ወይ ሃገር ስለ ዝተራእዩ፡ ኣልምም ኣቢልካ ኩሉ ከምኡ እዩ ኢልካ ክትትንትን ኣይክኣልን። ዝበዝሖ ኣብ ዝሓለፈ ሰለስተ-ኣርባዕተ ዓመት ዝተራእዩ ዕልቕልቕ ሓደ ብሓደ ኣብ ዝርዝር ኣቲኻ ክትርእዮ ትክእል ኢኻ። እቶም ነቲ ሕንፍሽፍሽ ክጥቀሙሉ ኢሎም ብድለላ ዝኣተወ ናይ ደገ ተዋሳኒቲ፡ ገለ ነገር ንክጥቀሙ ከይተረደኦም ኣብ ሓደ ጸኒሖም ናብ ካልእ ሰግር ይብሉን የዋቕዑን። ነቲ ዓለማዊ ናይ ኮርፖሬሽናት ነውጺ፡ ሓቕንካ እንተ ፈቲሽካዮ ገለ ነገር ክትርኢ ስለ እትክእል ንኸተንብብ ግዜን ዕድልን ይህበካ። ድሕሪኡ ሕርያታትካን ኣማራጺታትካን ትፈሊ። ኣብ ከባቢና ብምትእትታው ናይ ወጻኢ ሓይልታት ይኹን ብናይ ውሽጢ ምትፍናን ናይ ዝተፈላለዩ ሓይልታት ዝተራእዩ ኩነታት ብዙሕ ሱብ ተማሃሩሉ እዩ እዩ ዝብል። ምክንያቱ፡ ኣብ ፈለማ ዝነበረ ሰምዒት ናይ ሰባት፡ ሰለስተ-ኣርባዕተ ዓመት ተመሊሱካ እንተ ርኢኻዮ ቀስ ብቐስ ኣብ’ዚ ሕጂ በጺሕናዮ ዘለና ደረጃ ደዩቡ ኣሎ።

እዚ ከም’ዚ ዝኣመሰለ ሕንፍሽፍሽ ጠንቁ እንታይ እዩ? ከመይ ገይሩ እዩ ካብ ቦታ ናብ ቦታ ዝቀያየር? መዓልቲ መዓልቲ ዝቀያየሩ ኣርእስትታት ዝጭደረሎም ክብርታት (ቫልዩስ) ኣብ ዝተፈላለዩ እዋናት ይለዓሉ። መዓልቲ-መዓልቲ ይቀያየሩ፡ ኣብ ነንሓድሕዶም ይራጸሙ። “ኮንፍዩዥን” ወይ ሕንፍሽፍሽ እዩ። ነዚ ከም’ዚ ዝበለ ዕልቕልቕ ክንርደኦን ክንገልጸን እንተ ንደንና፡ በዚ ዝብሎ ዘለኹ ኢና ከንብቦ ጸኒሕና። ምናልባት ንዓና ከመይ ጸልዩና ንዝብል ሕቶ፡

አናብላኝ ጽቡቅ እንድሕር ኩይኑ፡ ብስምዒት ዘይኩነ ተጠንቂቕካ ብውድዓዊ መንገዲ ነቲ ኩነታት ተንብቦ እንተ ኄንካ፡ ከም'ዚ ኣብ ማዕበል ዝኣተወ ጃልባ ወይ ከኣ ኣብ ኣዝዩ ብርቱዕ ህቡባላ ዘለዎ ከባቢ ክትኑብር ምእንቲ ክትክእል፡ ነቲ ማዕበልን ነቲ ህቡባላታትን ቦዩን ይመጽእ ከም ዘሎ፡ ሓይሉን ከምጽኦ ዝክእል ሳዕቤናትን ፈሊጥካ ጽቡቅ ገይርካ ኣደልዲልካ ክትሰርሕ ኣለካ ማለት እዩ። ስለ'ዚ ኩነታትካ ናይ ብሓቂ ብግቡእ ትቁጻጸሮን ዝርደኣካን እንድሕር ኩይኑ፡ ኣብ ውሽጢ ሕብረተሰባት ይኹን ኣብ ውሽጢ ዘቤታዊ ኩነታትካ ዘሎ ክውንነት፡ እዞም ዝረኣናዮም ዕልቕልቕታት ምስ ናይ'ቲ ካብኣቶም ዝርከብ ትምህርቲ፡ ከም ብርቱዕ ህቡባላ ወይ ማዕበል መዓልቶም ቆጶሮም ዝውድኡ እዮም። መዓስ ይውድኡ? ከመይ ገይሮም ይውድኡ ካልእ ኣርእሱቲ'ዩ። እዚ ማለት ከኣ እቲ መሰረታዊ ኣብ ሕብረተሰባት ዘሎ፡ ክሳብ ናብ ደረጃ ዓውለማ ዝበጽሖ ምትፍናን፡ ነቲ ኣብ ዓለም ዘሎ ዝተፈላለዩ ኩነታት ነንሓድሕዱ ከም ዝጸላሎ ስለ ዝገበሮ፡ ድሕሪ ምውዳእ ዝሓል ኩናት ዝተፈተነ ሓደ ቁጥባዊ ዓለም ናይ ምምስራት ዘይጭቡጥ ዕላማታት ዝሓዘ ዕንደራ ዘስዕቦ እዩ። ሕጂኽ ዓለም ናብይ ገጸ ክትከይድ እያ? . . . ዝሓል ኩናት ብደረጃ ዓለም ተወዲኡ እዩ፡ ዓለም ተቐጻጺርናያ ኢና፡ ድሕሪና ዝመጽእ የለን፡ ብቴክኖሎጂ፡ ወታሃደራዊ ሓይሊ፡ ብምቁጽጻር ጸጋታት ዓለም ማዕረፍ ክመጽእ ዝክእል ሓይሊ የለን። ወይ ከኣ ከም ዘይመጽእ ክንገብር ኢና። ስለ'ዚ ዓለም ናትና እያ፡ ዝመጽእ 50 ዓመት ባዕልና ክንቆጻጸራ ኢና. . . ተባሂሉ ብኮርፖራሽናት ዓለም ዝትግበር ውጥን፡ ኣብ'ዚ ናይ ልዕሊ 20 ዓመት ፈተነ፡ ዘይጭቡጥ ምዃን ተረጋጊጹ እዩ። ዓለም ናብ ብዙሓ-ቁጥባዊ ወይ (ማልቲፖላር) ገጸ እያ ትኸይድ ዘላ። ብዙሓት ሓይልታት ተንሲኦንን ይትንሲኦን ኣለዎ። መሳርዕ ቁጠባዊ ምቅድዳም እናተቐያየረ ይመጽእ ኣሎ። ኣብ ዝተፈላለዩ ጸጋ ዝርከቦ ናይ ዓለም ከባቢታትን ኩነታትን ጽልዎታት ይቀላቕል ኣሎ። ኣብ መንጎ'ቶም ፍርዝን ዝበሉ ወይ ዝረኣዩ ናይ ዓለም ሓይልታት ዘሎ ምስሕሓባት መዓልቲ-መዓልቲ እናወሰኸ ይኸይድ ኣሎ። ሕጂ ናይ ምስግጋር መድርኽ እዩ። ካብ ክልተ ቁጥባዊ ናብ ሓደ ቁጥባዊ ክኸውን እዩ ተደልዩ። ግን ንሱ ክውንነታዊ ስለ ዘይኩነ፡ ናብ ካልእ ኣንፈት ይኸይድ ኣሎ። ብቁጠባዊ ጽልዎታት ዓለምን ዝተፈላለዩ ዞባታትን፡ ብናይ ቴክኖሎጂ ምዕባላ፡ ብወታሃደራዊ ሓይሊ፡ ኣብ ውሽጢ ነብሲ ወከፍ ዞባን ነብሲ ወከፍ ሃገርን ዝረኣ ዘቤታዊ ምዕባላታት፡ ኣብ መንጎ ዝተፈላለዩ ተተፋነንቲ ሓይልታት. . . መድርኽ ናይ ምስግጋር ስለ ዝኹነ፡ ሰዓት-ብሰዓት ኣብ'ዝን ኣብ'ትን ከም'ዚ ክኸውን እዩ ኢልካ ብዝርዝር ምቕራብ ግዜኡ ከይከውን ይክእል እዩ። ብነዊሑ ክርእዮ ክልኹ ግን 20 ዓመት ናይ ምስግጋር መድርኽ እዩ ዝብሎ። ካብ ሓደ ዓለማዊ ስርዓት ናብ ካልእ ዓለማዊ ስርዓት ምስግጋር ኣሎ። “ድራማቲክ” ኣብ ሓጺር ግዜ ዝመጽእ ዓለማዊ ስርዓታዊ ምቅይያር ክህሉ ኣይትጽበን ኢኻ። ግን እቲ ተርእዮታት ንዕኡ እዩ ዝገልጽ። ኣብ ኩሉ ዞባታት ይኹን ዞባና ዘሎ ኩነታት ድማ ብኸምኡ ዝኣመሰለ ስእሊ ብሓጺሩ ክረእ ይከኣል እዩ።

- ክቡር ፕረዚደንት፡ ከም'ዚ ክትገልጹ ዝጸናሕካ ምዕባላታት፡ ሃገራት ዞባና ግዳማዊ ምትእትታው ብዘጋድዶ ውሽጣዊ ፖለቲካዊ፡ ቁጠባዊን ጸጥታዊን ሽግራት ይሳቕያ ኣለዎ። እዚ ድማ ብደረጃ ዞባ ውሁድ መደባት ልምዓት ኣብ ምትግባር ዓንቃጺ ኩይኑ ይርከብ።

እዘን ሃገራት ካብ'ዚ ኩነታት'ዚ ወጺኦን ዞባዊ ውህደት ከረጋግጸ ተኸእሎ ኣሎዶ? ኤርትራ ንዞባና ብዘምልከት ዘለዎ ራኢን ናይ ውህደት ስትራቴጂካዊ እንታይ ይመስል?

- እቲ ቀዳማይ ኣርእስቲ፡ ምናልባት ኣሕጽር ኣቢላ ክገልጽ እንተዘይከውይን ገጂፍ ስለ ዝኹን ሃዲእካ ብዘተሓመመ መግለጺታት ክግበረሉ ዝግበእ ጉዳያት ኣሎ። ሓደ ካብ ናይ ዞባታት ጸገም፡ ድሕሪ ምውዳእ ካልኣይ ኩናት ዓለም፡ ዳርጋ ብደረጃ ዓለም ሓደ ቁጥባዊ ስርዓት ንምህናጽ ወይ ንምምሰራት ዝተገብረ ፈተነ እዩ። ኣነ ነዚ ናይ ኮርፖራሽናት ዓለም እዩ ዝብሎ። ኣብ ነብሲ ወከፍ ዞባ ወኪል እዩ ዝገብር። ኣብ 2000 (ዓ.ም.) ይኹን ቅድሚኡ ብዛዕባ ዝነበረ ኩነታት ዝወጽእ ዝተፈላለዩ ሰነዳት እንተ ርኢናዮ፡ ንኣፍሪቃ ኣብ ዝተፈላለዩ ክፍለ ዞባታት መቐቐልካ ኣብ ነብሲ ወከፍ ክፍለ ዞባ ወኪልካ ዝኹን ሓደ ጎብለል ምፍጣር እዩ። እቲ ወኪል ብዘርዖ ናይ ኮርፖራሽን ሓይልታት፡ ኣብ'ቲ ከባቢ ጎብለል ክኸውን ይደሊ። ምክንያቱ ብናይ ገዛእ ርእሱ ውሽጣዊ ዘበታዊ ዓቕሚ ኣይከውንን ሓያል ዝኸውንን። ኣብ'ዚ ከባቢና እውን ብዘተሓተ ከምኡ ኣለዉ። ኣነ ዓንተራት ከባቢ ወይ ጎባልል ናይ'ዚ ከባቢ እዩ ዝብሎም። ናይ ገዛእ ርእሶም ውሽጣዊ ሓይሎም ኣይከውንን። ናይ ገዛእ ርእሶም ቁጠባዊ፡ ወታሃደራዊ ይኹን ካልእ ዝተፈላለዩ ረጅሒታት ዝፈጠሮ ናይ ጎብለልነት ሰምዒት ኣይከውንን። ንከባቢኹ፡ ንሓደ ዞባ ወይ ክፍለ ዞባ ክትቆጸጸር ምእንቲ፡ ጎሶ ትጽጋዕ ወይ ዘራይ ትሕዝ። ኣብ ናይ ሓደ ቁጥባዊ ዘመን፡ ኣብ'ዚ ከባቢና ብዘተሓተ ዞባዊ ጎብለል ክንከውን ኢና ብምባል ዝቀዳደሙ ሓይልታት ኣለዉ። ኣብ ዝሓለፈ ሰለስተ ዓመታትን ቅድሚኡን ከምዘረኣናዮ፡ ሓንቲ ሃገር ብመሬታዊ ትሕዝቶ፡ ብዘከሐ ህዝቢ፡ ቁጠባዊ ሓይሊ ጥራይ ኣይከውንን ጎብለል ክትከውን እትደሊ። ብዘተፈላለዩ መንገዲ ዞባዊ ጎባልል ክኹና ዝደልዮ ሓይልታት ኣለዎ። ወላ ኣብ ዜናታት ናይ'ተን ሃገራት እውን ይንጸባረቅ እዩ። ኩሉ'ቲ ዝግበር ተዋሕዶታት (ስትራቴጂ) ናብኡ ገጹ እዩ ዘምርሕ። ኣብ ውሽጢ ንእሽቶ ዞባ ዝግበር ናይ ግዳም ምትእትታው፡ ነቲ ምትሕልላኽ መሊሱ እዩ ዘጋድዶ። እዞም ወኪላት ኮርፖራሽናት ዓለም፡ ኣብ'ቲ ዝርከቡሉ ከባቢ ወይ ዞባ ጎባልል ክኹኑ ስለ ዝደልዩ፡ ነቲ ኣብ ውሽጢ ነብሲ ወከፍ ሃገር ዘሎ ኩነታት ብውክልና እናሰርሑ መሊሶም ይሓላፉኹም። ናይ ገዛእ ርእሶም ኣብ'ቲ ዞባ ጥራይ ዝተሓጸረ ጸቢብ ዕላማታት እውን ኣለዎም። ኣብ ውሽጢ ነብሲ ወከፍ ሃገር ዝመጽእ ረጽሚ ወይ ምትፍናን ኣብ ውሽጢ'ቲ ዞባ ንራብሓኦምን ጎብለልነቶምን ክቀርቡሉ ስለ ዝፍትኑ፡ እቲ ምትሕልላኽ ናይ'ቲ ጉዳይ ኣጸቢቐ ይዛይድ። ኣብ'ዚ ዘለናዮ ናይ ምስግጋር መድረኽ፡ እዞም ዓለማዊያን ሓይልታት እንታይ እዮም ዝገብሩ? እቶም ኣብ ርሑቕ ከባቢታት ዘለዉ ዓባይቲ ሓያላን ክበሃሉ ዝኸእሉ ወይ ናብ ሓያላን ገጸም ዝኸዱ ዘለዉ ሓይልታት ምስ ወታሃደራዊ፡ ቁጠባዊን ካልእ ዝተፈላለዩ ጽልዎታቶም፡ እዞም ናይ ዞባ ጎባልል ክኹኑ ዝደልዩ፡ ኣብ ውሽጢ ሓደ ዞባን ነብሲ ወከፍ ሃገርን ሕብረተሰብን ዘሎ ኩነታት ምትፍናን ስለ ዝሓላፉኹም፡ ገሊኡ'ውን ባዕላቶም ኣበጊሶም ስለ ዝድርኽዎ ናይቲ ኩነታት ኣናብባና ብጥንቃቄ ክረኣ ዮድሊ። እዚ ስለ ዝኹን ድማ ንሕና ንኣናብባና እናኣነጸርናዮ፡ እናኣሃብተምናዮን መመሊሰና ዝያዳ ዕምቆት እናሃብናዮን ክንከይድ ኢና። ቅድም ቀዳድም ግን ኣረኣኢያ ክህልወካ ክኸእል ኣለዎ።

ንሕና ብደረጃ ዓለም ይኹን ብደረጃ ዞባ እንተ ዘይተዛረብና'ኳ፡ ከም ህዝቢ ርግኣት ንደሊ፡ ራህዋ ንደሊ፡ ሰሪሕናን ርሂጽናን ክንነብር ንደሊ፡ ኩነታትና ከነመሓይሽ ንደሊ፡ ዓይነት ሂወትና ክንቅይር ንፍትን። ግን ኣብ ውሽጢ ከመይ ዝበለ ሃዋህው (ኤንቫይሮመንት)? ሰለ'ዚ፡ ርሑቕ ከይክድና እዚ ዘለናዮ ሃዋህው ብቐረባ ዝጸልወና ሰለ ዝኹን፡ ናቱ ርግኣት የድልየና፡ ርግኣት ከኣ ብትምህርትን ብምህላላን ዝመጽእ ኣይኩነን። ርግኣት ሰሪሕካ ዝመጽእ እዩ። ከምኡ ሰለ ዝኹን፡ ነዚ ዘለናዮ ጂኦግራፊያዊ ኣቀማምጣ፡ ኣገዳስነት ዝህቦ ወይ ካብ ካልእ ዞባ ፍሉይ ዝገብር ቀይሕ ባሕሪ ኣሎ። ምእንቲ ርእሱ ኣህጉራዊ መተሓላለፊ ማይ እዩ። ኣብ'ዚ ከባቢ ዘለዎ ሃገራት፡ ናይ ገዛእ ርእሱን ዘቤታዊ ኩነታት ጥራይ ዘይኩን፡ እዚ እውን ይጸልወን። ሰግር ኢልና ንምብራቕ ገጽና እንድሕር ጠሚትና ማእከላይ ምብራቕ ወይ ኸለጅ፡ ብኣጠቓላሊ ንኹነታትና ብዘተፈላለየ መልክዓት ብቐረባ ይጸልዎ። ኣብ የመን፡ ሰዑድያ፡ ካልኣት ኣብ ወሽመጥ ዘለዎ ሃገራት ብሃገራዊ ድሕነታዊ ሕቶታት ጥራይ ዘይኩን፡ ብምትሕግጋዝ፡ ብዝምድናታት፡ ቁጠባዊ ሽርክነትን ወፍርን ምምስራት፡ ርጉእ ዞባን ህዱእ ጎደቦን ክኸውን ኣለዎ እንብሎ ብኣሉታዊ ኣጠማምታ ዘይኩን፡ ብኣወንታዊ ኣጠማምታኡ ኣብ ውሽጢ እዚ እንነብረሎ ዘለና ጂኦግራፊ ጽልዎታት ኣሎ። ቀርኒ ኣፍሪቃ እውን ጎደቦ ሰለ ዝኹን ንዛረበሎ። ናይ ኒል ተፋሰስ ወይ (ኒል ባዚን) እውን ምናልባት እቶም ኣዝዮም ዝረሓቑ ክጸልዉና እንተ ዘይክኣሉ፡ ብገለ ሸነኹ ይጸልወና እዩ። ብሓፈሻ እዚኣቶም እዮም እቶም ዞባታት ጎደቦ ኢልና ኣብ ናይ ወጻኢ ፖሊሲታትና እንዛረበሎም። ምናልባት ክፍለ ጎደቦታት ክንብሎ ንኸእል ኢና። እዚ ክፍለ ጎደቦታት እዚ ኣብ ከመይ ዝኣመሰለ ኩነታት ኣሎ? ኣብ ነንሓድሕዱ ናይ ምትሕብባር፡ ምክብባርን ምትሕግጋዝን ሃዋህው ኣለዎ ድዩ? ኣብ'ዚ ዝሓለፈ ልዕሊ 20 ዓመት ኣብ መንጎ ዞባዊ ይኹን ክፍለ ዞባዊ ውድባት ናይ ምትሕግጋዝ ባይታ ንኸፍጠር ዝሰራሕናሉ፡ እቲ ጎደቦ ህዱእ ንክኸውን ጥራይ ዘይኩን፡ ተሓባቢርካ ኣብ ዓለማዊ መድረኽ ክትዋሳእ ምክኣል ባህርያዊን ናይ ዝኹን ህዝቢን ሃገርን ሃንቀውታን ሰለ ዝኹንን ንሕና እውን ሃንቀውታና ከምኡ ሰለ ዝኹንን እዩ። ኣብ ውሽጢ'ዚ ዝሓለፈ 20 ዓመት ግን እቲ ጎደቦ ናይ ብሓቂ ህዱእን ናይ ምትሕብባርን ጎደቦ ከይኩይ እንድሕር ኢልና፡ እናተመሓየሽ ክንዲ ዝመጽእ መመሊሱ እናተበላሸወ እዩ ክኸይድ ጸኒሑ። እዚ ናብ'ቲ ዘቤታዊ ምትፍናን ዝፈጥሮ ጸገማት፡ ናይ ግዳም ጎባልል ክኹን ዝደልዩ ዝፈጥርዎ ተደራቢ ምትሕልላኻን ዘተፈላለዩ ናይ ርሕቕ ወይ ምሕድግ ዝበሉ ይኹን ኣዝዩ ርሑቕ ከባቢታት ኣያላን ኢና በሃልቲ ዝፈጥርዎ ምትሕልላኻት እዩ። ነዞም ኩሎም ጸለውቲ ረጃሒታት ተቐጻጺርካ፡ ህዱእ ናይ ምትሕብባር ጎደቦ ክትፈጥር፡ ብኡ መጠን ክትነጥፍ ክትክእል ኣለካ። ሓደ-ሓደ እዞን ንጹር ስእሊ እናሃለወ ከሎ ንጡፍ ዲፕሎማሲ ኣይንወስድን። ምክንያቱ፡ ኣብ'ቲ መድረኽ ዕልቕልቕ ሰለ ዝበዘሕ ሓደ ሓደ እዞን ኮፍ ኢልካ ክትዕዘቦ እዩ ዝበለጸ። እዞም ዝጠቐስኩዎም ክፍለ ዞባታት ክሃድኡን ናይ ምትሕብባር ዞባታት ክኹንን ንደሊ እንድሕር ኮይንና ብኣወንታ ክንጸምድን ክንነጥፍን ኣለና። ወላ ምቕሉል ኣበርክቶ ኣይኹን፡ ዓቕምና ፈሊጥና እንገብር ኣበርክቶ ሰለዝኹን ኣብ ውሽጢ እቲ ዝድለ ዕላማታት ወይ ሃንቀውታ ጽልዎ ክህልዎ

ይክእል። ብዙ ዘቤታዊ ዓቕምን ጸጋታቶምን ናይ ዞባ ጎባልል ክኹኑ ዝደልዩ፣ ሓይልታት ዝፈጠርዎ ማእለያ ዘይብሉ ምትሕልኻላኻት ፈቲሕካ ኣብ ሓደ ደረጃ ንኸተበጽሖ እቲ ንቕሓት ክፍጠር ክክእል ኣለዎ። እቲ ብሱል ሓይሊ ነቲ ኣብ ውሽጢ ነፍሲ ወከፍ ሃገር ዘሎ ዘቤታዊ ረጽሚ ወይ ምትፍናን ብደረጃ ዞባ ተረዲኡ ይሰርሕ ኣሎ። እንተድኣ ተሓባቢርና ክንሰርሕ ኻይንና፣ ናይ ሓባር ረብሓኻ ቅድም ሰሪዕካ ብትግሃት ክትሰርሓሉ እንተድኣ ዘይትደሊ ኻይንካ፣ ናይ'ቶም ኣብ ጎደቦኻ ዘለዉ ሃገራት፣ ህዝብታትን መንግስታትን ጎብለል ክትከውን ምእንቲ ናይ ደገ ዘራይ ሒዘካ ወይ ከኣ ውሽጣዊ ጸገማት እናመዘመዘካ ከተዳኻኻም እንድሕር ትሰርሕ ኣለኻ፣ ገሰጋስ ናይ'ዚ ምሉእ ጎደቦ ምፍጣር ቀሊል ኣይከውንን እዩ። እዚ ማለት ግን ኣብ ዝሓለፈ እዋናት ዝራኣናዮ ምዕባለታት መምሃሪን መንቅሒን እዩ ኩይኑ። ባዕልኻ ሰሪሕካ ትፈጥሮ ሃዋህው ኣሎ። ብኻልኣት ናይ ግዳም ረጃቂታት ዝፍጠር ኩነታት ድማ ከምኡ። ንቕሓት ናይ ህዝብታት እውን ኣሎ። ኣብ ውሽጢ ነፍሲ ወከፍ ሃገር ዝህሉ መረዳእታ፣ እሙንን ዓሎቕ ዘይብሉን ናይ ምትሕብባር ጎደቦ፣ ሓደ ወገን ብናይ'ቲ ካልእ ድኻም ክብለጽ ዘይደልዮሉ ምትሕግጋዝ እንተ ሃልዩ፣ ነቲ ብደገ ዝድረኽ ሓይሊ ንክትርእዮ ኣዘዩ ቀሊል ነገር'ዩ። ከም'ቲ ኣቕዲመ ዝጠቐስኩዎ ናይ ወጻኢ ፖሊሲና ኣብ ኣዘዮም ንዱራት መረዳእታታት ዝተጠርኮሰ እዩ። ብዛዕባ ክንገብሮ እንክእል ወይ ክንገብሮ ዘለና፣ የድልየና ድዩ ኣየድልየናን ንፈልጦ ኢና። ሓደ ካብ'ቲ ቀጻሊ እንዛረበሉ፣ እዚ ሃገር፣ እዚ ህዝቢ ኣብ ሓራጅ ዝወርድ ኣይኩነን። እቲ ኩሉ ገድሊ ሓሊፍና ኣብ'ዚ ዘለናዮ ደረጃ በጺሕና ዕላማና ኣነጺርና ንቕድሚት እናሰራሕና ከለና ትርጉም ዘይብሉ ናይ ቀጽርታት ምትፍናን ኣብ ዞባ ክፍጠር ከሎ፣ ምስ'ቲ ኣምዶ ምስ'ቲ ኣም እንድሕር ተባሂሉ፣ ክልቲኡ ኣይምልከተናን እዩ። ንፃና ዘድልየና ህድኣት ናይ'ዚ ጎደቦ ጥራይ እዩ። እቲ ዘድልየና ብልጽግናን ምትሕግጋዝን ሰለ ዝኹኑ፣ እቲ ኣድማስ ከዊሉ ዘሎ ናይ ሕንፍሽፍሽ ደርና ምስ ሓለፈ፣ እቲ ኣድማስ ኣብ ቅድመና ኣሎ ኢልና ሃዲእና ንሰርሕ ማለት እዩ።

ካልኣይ ክፋል

- ክቡር ፕረዚደንት፣ ናብ ዘቤታዊ ጉዳያት ክንሰግር - ኣብ ዝሓለፈ ዓመታት ኣብ መደባት ውሕስነት መግቢ ትሕተ ቅርጽን ሓያሎ ካልኣት ወፍርታትን ከም እተገብረ ርኡይ እዩ። በዚ ድማ ናብ ዝሓሸ ደረጃ ኣብ ዘሰጋግር መድረኽ ዝተበጽሖ ይመስል። ኣብ ዝመጽእ ሰለስተ ሓሙሽተ ዓመታት ንኤርትራ ኣበይ ትርእያ?
- “ንኤርትራ ኣበይ ትርእያ?” ዝብል ሕቶ ሓሲቡ፣ ደሚረ ኣጉዲለ ብኣሃዛት ክዛረብ እንተ ኹይኑ፣ እዚ እውን ካልኣይ ከቢድ ሕቶ እዩ። እቲ ኣብ መደባት ልምዓት ዘለና ሓፈሻዊ መረዳእታን ሒዘናዮ ዝጸናሕና መደባትን ኩሉ ሰብ ዝፈልጦ እዩ። ናብ'ቲ ዝቐጽል ነጥቢ

ክመጽኦ ምእንቲ ግን ነቲ ኩሉ ሰብ ዝፈልጦ ከም መወከሲ ምእንቲ ክንወሰዶ ክንደግሞ ከድሊ እዩ።

እዚ ሃገር'ዚ፡ ናይ ኩሉ ህዝቢ ሃገር እዩ። ክሳብ ናጽነትን ሓርነትን ብኸመይ ከም ዝበጸሕና ኩልና ንፈልጦ ኢና። ናይ ኩሉ ህዝቢ ኤርትራ ሃንቀውታ ወይ ባህጊ፡ እዛ ሃገር እዚኣ ከመይ ክትኩነሉ ኢሉ እዩ ናይ ናይ ሂወት፡ ጉልበት፡ ረሃጽ መሰዋእቲ ከፊሉ። . . .

ብሓፈሻ ዝኸፈልናዮ ዕርቡን እንድሕር ሓሲብናዮ ናይ ኩላትና መረዳኦታ ሓደ እዩ። ትጽቢትና ግን ምስ ክውንነት ይሰማማዕ ድዩ ኣይሰማማዕን? ስለ ዝኹነ ናይ ልምዓት መደባትና ወይ ፖሊሲታትና፡ ፕሮግራማትና፡ ፕሮጀክታትና. . . ምትፍናን ንምውጋድ ዘይኩነ፡ እዚ ሃገር እዚ ናይ ኩሉ ህዝቢ ስለ ዝኹነ፡ ምዕባለኡ፡ ጸጋታቱ፡ ዝተፈላለዩ ፕሮጀክታትን ፕሮግራማትን ነዚ ዕላማ'ዚ ዝወቅዕ ክኸውን ክኸእል ኣለዎ። ናይ ልዕሊ 95% ናይ ሕብረተሰብና ዓይነት ሂወት እንታይ ይመስል? ኣብ ምንታይ ደረጃ ኣሎ? ነዚ ዝተወርሰ ይኹን ብዝተፈላለዩ ካልኣት ምክንያታት ዝመጸ ጋግ እናጸብብኻ ክትከይድ ኣለኻ።

ዓይነት ህይወት ናይ ኩሉም ዜጋታት ናይ'ዛ ሃገር ማዕረ ኣይኩነን። ወላ እቲ ዝደቐቐ ፍልልያቱ'ውን እናጸበብ ክኸይድ ክኸእል ኣለዎ። ኣብ መንጎ ዕድል ዝረኸቡን ዘይረኸቡን፡ ኣብ መንጎ ኣወቓቕታትን ርሂጹን ሰራሑን ዝነበርን ዘሎ ጋግ፡ ናብ ምርሓብ ገጹ ዘይኩነስ እናጸበበ ክኸይድ ኣለዎ። ኣብ መንጎ ከተማታትን ገጠርን፡ ከተማን ሓውሲ ከተማን፡ ኣብ መንጎ ዝተፈላለዩ ጂኦግራፊያዊ ከባቢታት ናይ'ዛ ሃገር ዘሎ ዘይምዕሩይ ኩነተ ህይወት ክቐየር ክኸእል ኣለዎ።

ኣብ ነንበይኑ ከባቢታት ናይ'ዛ ሃገር፡ ወላ ኣብ ውሽጢ ከተማታት፡ እንተላይ ኣብ'ተን ዓበይቲ ከተማታት ዘሎ ጋግ ናይ ዓይነት ህይወት'ውን ክጸብብ ክኸእል ኣለዎ። እቲ ናይ መወዳእታ ዕላማ፡ ነዚ ጋግ እዚ ምጽባብ እዩ። ነዞም ጋጋት ከተጸብብ እንተ ኂንኻ ድማ፡ ኣብ'ቲ ናይ ልምዓት መደባት ጽላታዊ ይኹን ዞባዊ ፕሮግራማት ተደማሚሩ ነዚ ዕላማ'ዚ ዝወቅዕ ክኸውን ክኸእል ኣለዎ።

ብዘየቋርጽ መንገዱ ከኣ ክትዕቅቦ ክትክእል ኣለኻ። ብልጭ-ብልጭ ኢሉ ዝኸይድ ፕሮግራማት ዘይኩነ፡ እናዋህለሉ፡ ሓይሊ እናደለሉ፡ ጉልበት እናወሰኸ ዝኸይድ ምዕባለ ክኸውን ክኸእል ኣለዎ። እዚ ሓፈሻዊ ራኢ ዋራይ ኣይኩነን። እዚ ሃንቀውታ'ዚ፡ ክውን ሃንቀውታ ናይ'ቲ ዋጋ ዝኸፈለሉ ህዝቢ ደኣ'ምበር ብሰምዒት ዝትግበር ኣይኩነን። ነዚ ሃንቀውታ እዚ ንምትግባር እንታይ ክግበር ኣለዎ? ኣብ ዝብል ሕቶ፡ ጽላት ብጽላት ከምኡ'ውን ዞባ ብዞባ ክዘረብ ይከኣል እዩ።

እቲ ኣብ ከም'ዚ ዝኣመሰለ ዕላማ ከብጽሓና ዝኸእል ናይ ልምዓት መንገዱ፡ ንኤርትራ ኣብ ስለሰተ ዞባታት ከፊልና ኢና ክንሰርሓሉ ጸኒሕና። ሓደ፡ ምስ ባሕሪ ዝዳውብ ምብራቕዎ ዞባ ልምዓት ብምሉኡ። እቲ ካልኣይ፡ ብኣጠቓላሊ ካብ ጫፍ ናይ ናቕፋ፡ ማለት ጸግዒ ናይ ደባት ጀሚሩ ክሳብ ጫፍ ናይ ደቡብ ዘሎ ዞባ ማእከል ወይ ድማ ከበሳታት።

እቲ ሳልሳይ ድማ ናይ ምዕራብ ልምዓታዊ ዞባ ዝበሃል'ዩ። እዚኣቶም ነናቶም ፍሉይነት ኣለዎም። ብጂኦግራፊያዊ ኣቀማምጣ፡ ብኩነታት ኣየር፡ ዝተፈላለዩ ጸጋታትን ባህርያትን ስለ ዘለዎም ኣብ ነበሲ ወከፍ ናይ ልምዓት ዞባ እንተኣታትዎ ልምዓታዊ መደባት ቡብክፍለ ዞባ'ዩ።

ኣብ ነንሓድሕዱ ኣብ ውሽጢ ዝተፈላለዩ ክፍለ ዞባታት ብጽላታዊ መንገዱ ክግለጽ

ዝከአል ወይ ብዘተፈላለዩ ካልእ ፕሮግራማት ክግለጽ ዝከአል ናይ ልምዓት መደብ ንትግባረ ብዘሕግዝ ውጥን ዝተሰነዩ ድማ እዩ። ሓፈሻዊ ራኢ ወይ ሓፈሻዊ ሃንቀውታ ጥራይ ዘይኩነ ግን፡ ተጨባጢ ንክትገብር ንጹራት ውጥናት ክህልዉኻ ኣለዎም። እቶም ውጥናት ውዳኣት ከይኩኑ ይክእሉ። ወላ'ውን እቶም ምስ ግዜ እናማዕበሉ ዝኸዱ ውጥናት፡ ዘይሮም ዘይሮም ናብ'ቲ ዕላማ ዝግሰግሱ ክኹኑ ኣለዎም። ኣብ ነንሓድሕዶም ዘሎ ምውሰሳብን ምምልላእን ብቐጻሊ እናተመሓየሸ ከም ዝኸይድ ክግበር ኣለዎ። ጽላት ብጽላት ዘይኩነ ኣርእስቲ ብኣርእስቲ ክረኣዩ ከለዉ ድማ እቲ ኣብ ልምዓታዊ መደባት ኣብ ቅድሚት ዝሰራዕ ማይ እዩ። ማይ ንዘስተ ድዩ፡ ንጽርየት ድዩ፡ ንሕርሻን እንሰሳን ድዩ ብዘዩገድሱ፡ ማይ ከይተታሕዘ ዝኹነ ይኹን መደብ ክትግበር ኣይከኣልን። ጽርግያ ንምሰራሕ መደብ እንተ ወጽኦ፡ ወይ'ውን ካልእ ዝተፈላለዩ መደባት እንተ ተወጡ፡ ብቐዳምነት ኣብ መዓላ ናይ'ቲ መደባት ዝውዕል ማይ ክህሉ ክክእል ኣለዎ። ምናልባት ወላ'ውን ካብ ባሕሪ ተጨንጉቡ ማይ ክርከብ ይክእል ይኸውን። ኩይት ግን ከምኡ ክንገብር ዘድልየና ኣይኩነን። ቦቲ ካልእ ድማ ካልኣት ናይ ማይ ጸጋታት ኣለዉ። ስለ ዝኹን፡ ኣብ ውሽጢ ዝሓለፈ ዓመታት ይኹን ኣብ'ዚ ቀረባ ግዜ ኣጸቢቕና ክንደፍኣሉ ዝጸናሕና ሰራሕ፡ ናይ ማይ ጸጋና ምብርካት ወይ ምህብታም'ዩ። ይውሓድ ይብዛሕ ኣብ ኩሉ ከባቢታት ኣብ ምውህላል ማይ ኢና ተጸሚድና ጸኒሕና። ማይ ምስ ሓዘካ ኢኻ ብዛዕባ ሕርሻ ክትዛረብ እትክእል። ማይ ምስ ሓዘካ ኢኻ ብዛዕባ ካልኣት ናይ ልምዓት መደባት ክትዛረብ እትክእል። ማይ ምስ ሓዘካ ብዛዕባ ኣገልግሎታት ዝተፈላለዩ ኢንዱስትሪታት ክትዛረብ ትክእል። ኣብ ኩሉ ናይ ልምዓት መደባት ማይ እዩ ቀዳምነት ዝሕዘ። ምስ ማይ ብዘተተሓሓዘ ከኣ መደብ ውሕሰነት መግቢ ይረኣ። ውሕሰነት መግቢ እውን ናይ መወዳእታ ዕላማ ኣይኩነን። ውሕሰነት መግቢ ድሕሪ ምርግጋጽ፡ ኪኖኡ ክንከይድ ኣለና። ንኹሉ'ዚ መደባት ተጨባጢ ንክንገብር ግን ወላ'ኳ ሚእቲ ካብ ሚእቲ ወይ ምሉእ ብምሉእ ኣይኹን፡ ብዘዕበየን ነቲ ካልእ ጽላታዊ ናይ ልምዓት መደባት ብዘሓየለ መንገዲ ብዘድርኽን መንገዲ ክዕመም ክክእል ኣለዎ። ማይ ምውህላል ጥራይ ዘይኩኑ፡ ኣጠቓቕማ ማይ ንዝዛእ ርእሱ ብመደብ ክተሓዘ ክክእል ኣለዎ። ዝናባዊ ሕርሻ እውን ብዘተኻእለ መጠን ቦቲ ዝለዓለ ደረጃ ክንጥቀመሉ ክንክእል ኣለና። ዝናብ ኣብ ሕርሻ ይኹን ኣብ ቁጠባ ሂወትን ናይ ሃገር ዝንግቕ ኣበርክቶ የብሉን። ኣብ ልዕሊ'ቲ ናይ ዝናብ ኣበርክቶ ግን እቲ ካብ ዝናብ ዝውህላል ራህዖ፡ ትሕቲ ባይታዊ ማይ፡ ልዕሊ ባይታዊ ማይ፡ ብዲጋታትን ካልኣት ዝተፈላለዩ ካልኣት መደባትን ኣብ ዓዓመቱ ዓቕኑ እናገበዩ ከም ዝኸይድ ምእንቲ ክትገብር፡ ናይ ዝዛእ ርእሱ ሰትራተጂን ምሰኡ ዝተኣሳሰር ዝተፈላለዩ ፕሮግራማትን ፕሮጀክታትን ውጥናትን ኣሎ። ማይ ምውህላልን ምእካብን ጥራይ ዘይኩኑ፡ እቲ ዝእኩብ ማይ ኣብ ግቡእ መዓላ ናይ ምውዓል ዕማም እውን ኣሎ። ንሕርሻ፡ ንእንሰሳ፡ ንኣእካል፡ ኢንዱስትሪ፡ ንሂወት ሰባትን ንዝተፈላለዩ ካልኣት መደባትን ንጥቀመሉ ኢና። ኣብ መዳይ ማይ ዝገበርናዮ ጸዕሪ እንታይ ፍረ ኣምጺኡ እንድሕር ኢልና፡ ምናልባት ናብ'ቲ እንደልዮ ዕላማ ኣቐሪቡና ኣሎ ኢልና ክንዛረብ ንክእል። ናብ

ምሉእ ውሕስነት መግቢ ምእንቲ ክንበጽሖ፡ ዓቕን ናይ'ቲ እነዋህልሎ ማይ ጥራይ ዘይኩነ ከነልምዖ እንክእል ሰፍሓት ናይ መሬትን ኣብ ዓመት ከነእትዎ እንክእል ምህርቲን ካብኡ ናብኡ ብዓይነት ናይ'ቶም እነፍርዮም ምህርትታት ክንዓቢ ኣለና። ኣብ'ዚ እዋን'ዚ ከኣ፡ ኣብ'ቲ ደረጃ ንክንበጽሖ ንግሰግስ ኣለና ኢልና ክንዛረብ ንክእል። ምክንያቱ፡ ኣብ ሓደ ከባቢ፡ ኣብ ራህያ፡ ዒላ ወይ ትሕተባይታኣዊ ሓጽቢ ወይ ልዕሊ ባይታ ኣብ ዘሎ ሓጽቢ ማይ ምሓዘ ጥራይ ዘይኩነ ድሕሪኡ ዝመጽእ ከቢድ ወፍሪ'ዩ ኣብ ግምት ዝኣቱ። ዝኹነ ይኹን ከምኡ ዝኣመሰለ ትሕተቅርጺ ክሰራሕ ይከኣል እዩ። ድሕሪኡ ግን ነቲ ዝተሞህለለ ማይ ኣብ'ቲ ዝድለ ቦታ ንክንበጽሖን ናይ ዝርገሐ ሰርዓት ክዋደድን ዘድሊ ጸዓት ኣሎ። እዚ ጸዓትከ ብኸመይ ክርከብ ይክእል? እቲ ዝተኣታትቶ ናይ መስኖ ቴክኖሎጂ ብኹሉ መለክዒታቱ ናብ'ቲ ዝለዓለ ኣጠቓቕማ ናይ ማይ ምእንቲ ክበጽሖ ወፍሪ ክግበረሉ ክከኣል ኣለዎ። ናይ መወዳእታ ተጠቓሚ ኩሉ ግዜ እቲ ህዝቢ ስለ ዝኹኑ፡ ንኸምዚ ኣም ዝኣመሰሉ መደባት ብግቡእ ተገንዚቡ ክዋቀሙም ምእንቲ ዓቢ ወፍሪ ይኣትት። ማይ ተሞህሊሉ ናብ መዓላ ኣብ ዝቐንዓሉ እዋን ማይ ናይ ምቁጽጻር ዕማም እዩ ዝመጽእ። ኣብኡ ብዙሕ ጉሰጓሰ ተኻይዶ ኣሎ ክበሃል ይከኣል። ኣብ'ዚ ክልተ-ሰለሰተ ኣዋርሕ ዘይኩነሉ፡ 2015 ናይ ብሓቂ ናበይ ገጽና ክንነጥር ከም እንክእል ወይ ናበይ ገጽና ክንከይድ ከም እንክእል ከተርእዩና ዘለዎ ዓመት እያ ኢልና ኢና እንዛረብ። ምክንያቱ፡ ኩሎም እቶም እንደልዮም ፕሮግራማት ተግባርናዮም እንተ ዘይኩንና'ኳ፡ ምስ ሕርሻ፡ ከብትን ኣእካልን፡ ዝተፈላለዩ ምስ ሕርሻን ካልእ ጽላት ዝተኣሳሰሩ ኢንዱስትሪታትን፡ ሃብቲ ባሕርን ዓሳን፡ ቀላዮት. . . ተደማሚሩ ከምኡ እውን (ካሽ ክሮፕስ) ኣብ ግምት ኣእቲኻ፡ ክንዋቀመሉ ንክእል ዕድላት ኣብ ግምት ብምእታው ኣብ ኣፈፊት በጺሕና ኣለና'ሞ፡ 2015 ናብ ሓድሽ ምዕራፍ እንሰጋገረላ ዓመት እያ። ኣብ መዳይ ማይ ጥራይ ዘይኩነ ድማ፡ ክሳብ ሕጂ ሓደ ሓደ ዘዕግብ ፕሮጀክትታት ተግባርና ኣለና ክንብል ንክእል። ምስኡ ዝመጽእ ድማ ናይ ጸዓት እዩ። ኣብ ነፍሲ ወከፍ ማይ ዝዕቀበሉን ኣብ ጥቕሚ ዝውዕለሉን ቦታ ይኹን መደብ፡ ጽዓት የድሊ። ኣብ'ዛ ሃገር ከኣ ጽዓት ዝበሃል የለን። ማይ ኣብ ዝተሞህለለሉ ከባቢ ንመጨንጉዒ ሞተረታት ጸዓት የድልዮ። ብቑዕ፡ ቀጻልነት ዘለዎን 24 ሰዓት ዘዩቋርጽ ወይ ኣብ መንጎ ዘይጠልም ኣገልግሎት ናይ ኤለክትሪክ ክርከብ ኣለዎ። እቲ ጽዓት ናይ ግድን ኣይኩነን ካብ ዓበይቲ መመንጨዊ ጥራይ ክርከብ። መተካእታ ክኹኑ ብዝክእሉ ከም ናይ ጸሓይን ንፋሰን ዝኣመሰሉ ምንጭታት ብምሕዋስ ክማላእ ክክእል ኣለዎ። ነቲ ዝጸንሓና ናይ ኤለክትሪካዊ ኣገልግሎት ወይ ናይ ጸዓት ፕሮግራማትና ስትራተጂ እናመሓየሸናዮ ኢና ክንከይድ ጸኒሕና። ዞባ ምዕራብ፡ ቀዳማነት እንህቦ ዞባ ስለ ዝኹኑ፡ እቲ ኣብኡ ዘሎ ናይ ሕርሻን ኣግሮ ኢንዱስትሪን ፕሮግራማትና ብግቡእ ክሰርሕ ምእንቲ ኣብ'ቲ ከባቢ ቅድሚ ዝኾነ ካልእ ክፍለ ዞባ ናይ'ዚ ሃገር፡ ናይ ጸዓት ኣገልግሎት ክህሉ ክክእል ኣለዎ። ኣብ ከባቢ ፋንኮ፡ ዓሊግድርን ተሰነይን ዘሎ ናይ ሓደ ውሱን ከባቢ እዩ። ሃይቲታ ከይወሰኸኩ፡ ካብኡ ንሰሜን ዘሎ ኣቑርደት፡ ኣፍሂምቦል፡ ከርከበት ክሳብ ሰልዓን ንምብራቕ ዝቐጽልን ናይ ገዛእ ርእሱ ናይ ጸዓት ፕሮግራም ኣለዎ። ቀስ ኢሉ

ዝትግበር ካብ ከባቢ ሰሚን ናይ ኣፍጻሚ ክሳብ ናቕፋ ዝኸይድ ናይ ጽዓት ፕሮግራም እውን ኣሎ። እዚ ብቐጥታ ምስቲ ናይ ሕርሻን ልምዓትን ከምኡ'ውን ናይ ማይን ውሕሰነት መግቢን መደባት ዝኸይድ እዩ። ውሕሰነት መግቢ ክንብል ከለና ብዛዕባ ኣእካል፡ ጥረታትን ካልኣት ነገራትን ጥራይ ዘይኩኑ፡ ሰፋሕቲ መደባትን ፕሮግራማትን እውን ፈታቲንና ኢና። ብዙሕ ዘይገሰገሰ ናይ ጡጥ፡ ሸኮር፡ ዕንባባታት፡ ዝተፈላለዩ ፍረታት ምህርቲ ኣሎ። ብሓፈሻ ብዘይካ'ቲ ናይ መግቢ፡ ናይ (ካሽ ክሮፕስ) እንብሎም ፕሮግራማት ኣሎ። ካብኡ ናብኡ ኣብ መግቢ ዘለና ናይ ሰርናይ ሸግር'ዩ። ሰርናይ፡ ሰገም፡ መሸላ፡ ዕፋንን ካልኣት ዝተፈላለዩ ኣእካልን ምስ ካብ ግዳም እነኣትዎም ዘለና ዝተፈላለዩ ሃለኻቲ ነገራትን ተደማሚሩ፡ ኣብ ቁጠባ ናይ'ዛ ሃገር ዝፈጥርዎ ጽዕነትን ክቃለል እንተ ኹይኑ፡ ንዝሕር ርእሱ ኣብ'ቲ ናይ ሕርሻ ናይ ውሕሰነት መግቢ መደባት እንታይ ክንገብር ኣለና ዝብል ገጂፍ ኣርእሶቲ ኣሎ። ናይ ከብቲ፡ ስጋ፡ ጸባን ምስኡ ዝኸይድ ፕሮግራማትን ኣሎ። እዚ ናይ ሕርሻ ፕሮግራማት ብግቡእ ምእንቲ ክሰርሕ ዘተኣማምን ናይ ኤለክትሪክ ኣገልግሎት ክህሉ ክኸእል ኣለዎ። ካብ ሓደ መመንጨዊ ማእከልን ብሓደ መርቡብ ኣገልግሎትን፡ ንኹሉ ዞባታት ኣባጺሕካ ክሰራሕ ግብራዊ ሰለ ዘይኩኑ፡ ብዛዕባኡ ዝጸንሓና ሓፈሻዊ መረዳኢታ እውን ምስ ግዜ እናማዕበለን እናተቐየረን ሰለ ዝመጽኡ፡ ኣብ'ቲ ክጠቐሶ ዝጸናሕኩ ቦታታት ቡብኸፋሉ ነተኣታትዎ ኣለና።

ድሕሪ ጽዓት ዝመጽእ ትሕተ ቅርጺ እዩ። ስሉጥ ጽርግያታት ክህሉ ክኸእል ኣለዎ። ናብ'ቶም ማእከላት ቁጠባ እንብሎም ወይ ናይ ምህርትን ናይ ልምዓትን ማእከላት እንብሎም፡ ናይ ማይ ጸጋታቶምን ናይ ጸዓት ትሕዝቶኦምን ቡብእዎኑ እናሃብተመ ዝመጽ፡ ምስ ዕዳጋ ይኹን ህይወት ናይ ህዝቢ ንምትእሳሳርም ስሉጥ መጓግዝያ ክህሉ ምእንቲ ብቐዕ ትሕተ ቅርጺ ክህሉ ክኸእል ኣለዎ። ተወንዚፎም ዘለዉ ናይ ምድራ፡ ኣየር፡ ናይ ወደባት ገጂፍቲ መደባት ኣለዉና። እዚኣቶም ተወንዚፎም ዘለዉ፡ ሰለ ዘየድልዩ ኣይኩነን። ኩይኑ ግና እቶም ካልኣት ቀዳምነታት ከይገበርና ንዓኣቶም ክንገብር እዎኑ ድዩ ዝብል ሕቶ ኣሎ? ናይ ወደባት ባጽዕን ዓሰብን ዓበይቲ ናይ ምምዕባል ወደባት ኣለና። መዓልቦ ነፈርቲ ምስ ዞባዊ ይኹን ዘቤታዊ ኣገልግሎታት ምስ ቁጠባ ብዘተኣሳሰር መንገዲ ብኣህጉራዊ ደረጃ ከነማዕብሎ መደብ ኣሎ። ንኣብነት እንድሕር ዕንባባ ንሰደድ ክንልእኽ (ኤክስፖርት ክንገብር) ኹይንና፡ ናብ'ቲ ዝግበኦ ቦታ ንክበጽሕ ናይ ኣየር መጎግዝያ የድለ፡ ናብ መዓርፎ ነፈርቲ ንክበጽሕ እውን ጥጡሕ ጽርግያ የድልዩ።

ምስ ጽርግያታት ተኣሳሲሩ ዝመጽእ መሰመር ባቡር፡ ካብኡ ሓሊፋ'ውን ናይ ገመድ መሰመር (ተለፍሪካ) ኣብ ግምት ክኣቲ ዝጸንሐ እዩ። ኣብ ውሽጢ ሃገር፡ ጎረባብትናን ካልኣት ናይ ወጻኢ ሃገራትን ስሉጥ ምንቅስቓስ ክህሉ ኣለዎ። ናይ ምትሕብባር ጎደቦ ክፍጠር እንተ ኹይኑ ምስ ሱዳን፡ ጂቡቲ፡ ኢትዮጵያ ይኹን ካልኣት ዝተፈላለዩ ሃገራት ከራኽበና ዝኸእል ከምኡ'ውን ኣብ ውሽጢ ሃገር ዝዋደድ ትሕተ ቅርጺ ብቐንዱ ኣብ ውሽጢ ዘመደብ ዝኣቲ እዩ። እዞም ኩላቶም ደማሚርካ እንተ ርኢኻዮም ፊዚካል ወይ ድማ ኣካላዊ ትሕተ ቅርጺ እዮም። ካብኡ ብዘግበየ ግን “ሶፍትዌር” እየ ዝብሎም። ነዚ

ኩሉ መደባት ጠሚሩ ክሰርሕ ዝኾነል ናይ ህዝቢ ዓቕሚ ከኣ ክህሉ ክኾነል ኣለዎ። ምስ ኩላቶም እዞም እነታኣታትዎም ናይ ቁጠባን ልምዓትን መደባት፣ ማለት ንውሕስነት መግቢ ይኹን ወይ ብሓፈሻ ንሕርሻ፣ ወይ ንኢንዱስትሪ “ማኑፋክቸሪን”፣ ቱሪዝምዊ ኣገልግሎታትን ካልኣት ዝተፈላልዩ ኣብ ዞባውን ዓለማውን ምንቅስቃሳትና እጃሞም ዘበርክቱ ኣገልግሎታትን ከነማዕብል እንተ ኹይንና ሰብ የድሊ። ክሳብ ሕጂ እቲ ክንሰርሓሉ ዝጸናሕና ዝዓበየ ብደሆ ንህዝቢ ምምሃር እዩ። ኣብ ኣደ ከባቢ ናይ ፕሮጀክት ሕርሻ ልምዓት እንድሕር ኣሎ። ዋናኡን ተጠቃሚኡን ህዝቢ ስለ ዝኹነ፣ ከመይ ገይሩ ቦቲ ዝለዓለ ደረጃ ክሰርሓሉ ከም ዘለዎ ኣመት ምሃብ የድሊ። ኣብ ካልኣት ገፋሕቲ ኣርእስትታት ከይኣተኹ ብድምር፣ 2015 ናብ ኣደ ኣድሻ ናይ ምስግጋር ምዕራፍ እንኣትወሉ ንጹር ሰእሊ ዝህብ ዓመት እዩ። እዚ ክብል ከለኹ ግን ኣብ’ዞም ብሕጂ ዝመጽኡ ዘለዉ ክልተ-ሰለስተ ኣዋርሕ ከነረጋግጸም ዘለና ነገራት ኣለዉ። ኣብ ዝሓለፈ ክልተ-ሰለስተ ዓመት ነዞም ዓበይቲ ናይ ልምዓት መደባትና ከተግብር ምእንቲ፣ ናይ ምግባር ወይ ናይ ትግባረ ዓቕምና፣ ከነሐይል ኢልና ማእሊያ ዘይብሉ ማሸነሪ ኣምጺእና። ኣብ’ቲ ዝመጽኣሉ እዋን ብዙሕ መሲሉ ይርኣየና ነይሩ። ሕጂ ንድሕሪት ተመሊሶና ክንርዮ ከለና ግን፣ ይትረፍዶ ነቲ እንደልዮ መደባት ከተግብር ብእኡ ጥራይ ክንቅጽል እውን ስለ ዘየወጸጸናና ክንድኡ ዝኾነውን ዓቕሚ ክንውሰኽ ክንክእል ኣለና። እዚ ከኣ ቅድሚ ኣዝመራ ናይ 2015 ክኾነውን ኣለዎ። ኣብ መዳይ ሰብ፣ ካብ ዓቕምና ንላዕሊ ዝኹነ ድሉውነት ኣሎ። ብዙሕ ዓቕሚ ክንምህር፣ ከነጎሳጎሶ ክንውድብን ክኢልና ስለ ዘለና፣ ነዞም ወሰንቲ ዝበሃሉ ፕሮግራማት ብብመድረኽ ንክንኣትዎም ዘሰክፍ ናይ ሰብ ዓቕሚ የብልናን። ባህርያዊ ጸጋታት እውን ከድሊ እዩ። ማሸነሪ፣ “ኢኩፕመንት” (መሳርሒታት)፣ ብቐንዱ ነዓዲን ዝተፈላለዩ ካልኣት ነዞም መደባት ንምትግባር ዘድልዩና ነገራትን ኣለዉ። ድሕሪ ኣርባዕተ ሓሙሽተ ወርሒ እንተ ሓቲትካኒ ንጹር መልሲ ክህበካ እኽእል እዩ። ሕጂ ግን ብኣጠቓላሊ 2015 ናብ ኣድሻ ምዕራፍ መእተዊ ክትከውን እዩ። ድሕሪኡ ክልተ ድዩ ሰለስተ ዓመት እንታይ ከም ዝመስል ከኣ እቲ ኣድማስ ኣብ ቅድመና ስለ ዘሎ ክንርእዮ ንክእል ኢና። ስለ’ዚ ዓቕሊ ገይርና ኣብ ፍርቂ ናይ 2015 ዓ.ም. ንብጻሕ’ሞ ምናልባት ሸውቃሉ-መጠይቕ እንተ ገይርካ ክነግረካ እኽእል እዩ።

- ሕራይ ክቡር ፕረዚደንት፣ ኣብ ናይ ዝሓለፈ ጽንብል ናጽነት መደረኽ፣ ቅዋም ምንዳፍ ክጅመር’ዩ ኢልካ ነይርካ። እዚ ብልክዕ እንታይ ማለት እዩ? ኣብ 1997 ዝጸደቐ ቅዋም እውን ከም ዘሎ ኣብ ግምት ኣእቲኻ ማለት እዩ። ክሳብ ሕጂ’ኽ እንታይ ዝተወሰደ ስጉምቲ ኣሎ?
- ቅዋም ከም ዘየለ ኩሉ ሰብ ስለ ዝፈልጦ፣ ናይ ቀደም ቅዋም ነይሩ፣ ሞይቲ፣ ተንሲኡ . . . ክብለካ ኣይደልን እዩ። ኣብ ውሸጢ እዚ ዝሓለፈ 15 ዓመታት ኣብ ህላወና፣ ሉኣላውነትና፣ ዕብዮትናን ልምዓትናን ከጋጥሙና ዝጸንሑ ብድሆታት ኣልዒለ’ውን መመኻነዩ ከምጽእ

አይደልን እየ። ሙብዛሕትኡ ናይ ፖለቲካ ገሰጋስ ጉዕዞና፣ ብኸም'ዚ ዝኣመሰለ ዕልቕልቃትን ናይ ደገ ምትእትታዎትን፣ ሓንሳብ ብህቡባላ ሓንሳብ ብማዕበል ሓንሳብ ብሓጹራት እናተግንቀፈ ስለ ዝኸደ፣ እቲ ሰነድ ከይተኣወጀ ሞይቱ እዩ። ቅድሚ ልዕሊ ዓለርተ ዓመት፣ ብዙሓት ናይ ኢመርጅንሲ (ህጹጽ እዋን) ኣዋጅ ነውጽእ ዝብሉ ዝነበሩ ሕጂ እንታይ ይብሉ ኣለዉ ካልእ ነገር እዩ። ኩይኑ ግን ብግብሪ እንተ ርኢናዮ እቲ ሰነድ ከይተኣወጀ ዝሞተ እዩ። ምእዋጅ የድልየና ነይሩ ድዩ ወይስ ኣየድልየናን? ሕጂ ጎናዊ ናይ ቁይቶ መኣዲ ምፍጣር ትርጉም የብሉን። ንሕና ክኒኡ ደኣ'ምበር ኣብ ከም'ዚ ዝኣመሰለ ትርጉም ዘይብሉ ኣርእሱቲ ኣይንኣቱን። መን ነዲፍዎ? ከመይ ገይሩ ተነዲፉ? ናበይ ገጹ እዩ? ኣብ ዝብል ዛዕባ ኣብ'ዚ 15 ዓመት ብዙሕ ነገር ተማሂርና ኢና። ኣካይዳናን ፖለቲካዊ ብሰለትናን ኣማዕቢልናን ብዙሕ ነገር ተማሂርናን ኢና። ሕጂ ዘለናን ሸቡ ዝነበረናን ንቕሓትን ሸቡ ዝነበረና ሃንቀውታን በበይኑ እዩ። ሸቡ ብስምዒትን ብድሌትን ብዙሕ ነገር ተራእዩ ክኸውን ይኸእል። ሕጂ ግን ዝያዳ በሲልና ኢና። ስለ'ዚ ካብ ዝሓለፈ ተመኩሮ ዝተማህርናዮ ትምህርቲ ኣብ ግምት ኣእቲና፣ ኣብ ውሽጢ ሕብረተሰባት ወይ ሃገር ንዘሎ ዓይነት ህይወት ናይ ነፍሲ ወከፍ ዜጋ ንምቕያር ዝሕግዞ፣ ንዝኸኑ ይኹን ጋግ ዘጽብብ ጥራይ ዘይኩነስ፣ ዝኸኑ ጋግ ንኸይፍጠር እውን ዘረጋግጽ ስርዓተ መንግስቲ ክህሉ ክኸእል ኣለዎ። በዚ መሰረት ድማ ንዕኡ ክግምም ዝቐመ ሓደ ኣካል ኣሎ። ተኣዊጁን ኣይተኣወጀን ካልእ ኣርእሱቲ እዩ፣ ምክንያቱ እቲ ዋና ነገር እቲ ሰራሕ እዩ። ብዙሕ ዓው-ዓው ኢልካ ንሃልኪ ወይ ወይ ን"ፒኦር" (ንህዝባዊ ርክባት) ዝዘረበሉ ኣርእሱቲ ኣይኩነን። ክውንነትና ኣጸቢቕና ስለ እንፈልጦ ዓው-ዓው ከይበልና ኢና እንሰርሕ። ከም'ቲ ኣብ መዓልቲ ናጽነት ዝገለጽኩዎ ከኣ ንዕኡ ዝቐመ ኣካል ኣሎ። ምስ ተሓበረ ቃለመጠይቕ ከተግብር ትኸእል ኢኻ።

ኣብ ምድላው እቲ ቅዋም ሓደ “ሚተዶሎጂ” ኣሎ። እቲ ሰነድ ብኸመይን መዓለን እዩ ክዳሎ። ብኸመይ እዩኸ ክሰርሕ ዝብል ቁምነገር እዩ ንዓይ ዝረኣየኒ። እቲ ናይ ቀደም መዓልቱ በሊዑ እዩ። ኣብ'ዚ ዝሓለፈ 15 ዓመት ብዙሕ ርኢናን ተማሂርናሉን ስለ ዘለና፣ ካብኡ ብዝበለጸ ወይ ንመጻኢ ዘኸይደና ሰነድ ክኸውን ኣለዎ። እቲ ሰነድ “ሚንስ” (መንገዲ) ደኣ'ምበር “ኤንድ” (ናይ መወዳእታ ሸቶ) ኣይኩነን። ናብ'ዞም ዝጠቐስኩዎም ዓበይቲ ዕላማታት ዘምርሑ፣ ኣብ'ዚ ሂወት፣ ግዜ፣ ርሃጽ. . . ዝተኸፍለሉ ሃገር፣ ንመጻኢ ናብ'ቲ ክንበጽሖ እንደሊ መንገዲ ዘብጽሕ ስርዓት ኢና ንደሊ። እቲ ስርዓት ንገዛእ ርእሱ ናይ መወዳእታ ዕላማ ስለ ዘይኩነ፣ ከይተሃንጠኻን ከይተሃወኸኻን ሃዲእካ ዝሰራሕ ስለ ዝኸኑ፣ ሰዓቱ ቆጶሩ ዝኸይድ ዘሎ መሰርሕ እዩ። እንታይ እዩ ከመይ እዩ ኣብ ዝብል ናይ ቆይቕ መኣዲ ክንዕደም ኣይንደልን ኢና። ናይ ገዛእ ርእሱና ናይ ውሸጥና ጉዳይ እዩ። ንናይ ደገ ሃልኪ ኢልና እነዳልዎ ሰነድ ኣይኩነን። ወይ ድማ ንናይ ደገ ባህጊ ክነዕግብ ወይ ክነዕግሰ ኢልና እነዳልዎ ኣይኩነን። ንወለዶታት ዝኸፈል ዝኸፈልናሉ እሞ ንመጻኢ ናብ ንደልዮ ባይታ ናብ እንደልዮ መድረኽ ከብጽሓና ዝኸእል ሰነድ ምድላው ስለ ዝኸኑ፣ ናይ ዝኸኑ ፍቓድ ወይ ምትሕብባር ዘይንደልየሉ ጉዳይ እዩ። ከምኡ ስለ ዝኸኑ ብዘይ ዓው-ዓው፣ ብግብሪ ዘድሊ

ምድላዎትን ወይ መጽናዕቲ ተቐረቡ ክዳሎ እዩ። እቲ ሰነድ ሰብ ክፈልጦን ክርደኦን ዘለዎ እዩ። ምክንያቱ ንሓደ-ክልተ ወይ ንጸቢብ ጉጅለታት ተባሂሉ ዝጸሓፍ ሰነድ ኣይከኑን። ዝኹነ ሰብ ብዛዕባ መግሰቲ ክዛረብ ከሎ ከኣ፡ ናይ ገዛእ ርእሱ ውልቃዊ ረብሓታት ወይ ጸቢብ ረብሓታት ኣብ ግምት ኣእትዩ ዘይከኑ፡ ንሕጂን ንመጻኢ ወለዶታትን ዝዳሎ ሰነድ እዩ። እዚ ሰነድ'ዚ ናይ መወዳእታን ኣበር ዘይብሉ ወይ ንጹህ ሰነድ ክኸውን እዩ ኢሉ ዝሰርሕ ሰብ የለን። ነዚ ሕጂ ዘለናዮ፡ ነዚ ኣብ ቀረባ ዝረእየና ዘሎ ኣድማሰን ዝሰርሕ ሰነድ ግን ክህሉ ክኸእል ኣለዎ። ሽቡ ከመይ ጌርካ ተማዕብሎ ከመይ ጌርካ ተመሓይሾ ናቱ መንገዲ ኣለዎ። ስለ ዝኹነ ከኣ ውዳእ እዩ ተባሂሉ ዘይከይድ እናተማሓየሽ ዝኸይድ ምዃኑ ጥራይ ንግዜኡ እንተ ተረዳእና ይኣኸለና እዩ። ኣበርክቶ ክገብር እኸእል እዩ ዝብል ኣብ ሃገር ዝኹነ ኣበርክቶ ክገብር ይኸእል እዩ። ከመይ ገይሩ እዩ ኣበርክቶ ዝገብር፡ ሕጂ ስለ ዝተገልጸ ዘይከኑስ፡ ክሰረሓሉ እውን ጸኒሑ እዩ። ብዙሓት ተበግሶታት ዝወሰዱ፡ “ከም”ዚ እንተ ኹነ ይሓይሹ. . .” እናበሉ ወረቓቕቲ ክሰዱ ወይ ሓሳባቶም ከቕርቡ ጸኒሖም እዮም። ሕጂ ግን ናብ ሓድሽ ምዕራፍ ወይ መሰጋገሪ መደብ ንኣቱ ስለ ዘለና፡ ሃዲእና፡ እሂን-ምሂን ኢልና ንኹሉ ህዘቢ ዝውክል መሰጋገሪ ስርዓት ምስኣል ወይ ምንዳፍ ዝኣተናሉ ስለ ዝኹነ በዚ ኣጋጣሚ እዩ ተዛሪቡ። ኣብ'ዚ 6 ወርሒ ሓደ ኣካል ቆይሙ ኣሎ። ከመይ ገይሩ ከም ዝሰርሕ ከኣ ቀሰይ ኢልና ክንዛረብሉ ኢና።

ሳልሳይ ክፋል

- ክቡር ፕረዚደንት፡ ጉዳይ ፍልሰት መንእሰያት ብተደጋጋሚ ክለዓል ዝጸንሐ እዩ። ብኣንጻር እዚ ተርእዮ እዚ ግን ኣብ ሃገርም ጸኒያም ደው ዝበሉን ንህንጸትን ንሉኣላውነትን ሃገር ብተወፋይነት ዝሰርሑን መንእሰያት እቶም ዝበዘሑ እዮም። እዞም መንእሰያት እዚኦም እንታይ ይሕሰቡሎም፡ ጻግ ተወፋይነቶምን መጻኢ ዕድሎምን ብጭቡጥ እንታይ እዩ?
- እቲ ዘየለ ብዙሕ ክዛረቡ ኣይደልን እዩ። ግን መሬት መዓርን ጸባን ኣሎ፡ ገነት ኣሎ፡ ስለ ዝተባህሉ፡ ኣብ ካልእ ሃገር ደኹን ዝያዳ ገንዘብ ክርከብ ይከኣል ብምባል ሓጺር ናይ ሂወት ለውጢ ንምምጻእ ብድርኹት ሰድርኡ፡ ቤተሰቡ ወይ ብኸባቢኡ፡ ኣብ ገደልን ዓዘቕትን ኣትዩ ዘሎ ውሑድ ኣይከኑን። እዚ ተርእዮ'ዚ እዉጅ ኩናት እዩ። ነዚ ተርእዮ ንምቁጽጻር ከኣ ብዘተኻእለ መጠን ክፍተን ጸኒሑ ኣሎ። ድሕሪ ሕጂ እውን ክቕጽል እዩ። ከም ተርእዮ ጥራይ ዘይከኑ፡ ከም እዉጅ ኩናት ኣንጻር ልምዓትና፡ ዕብዮትናን ርግኣትናን ክካየድ ዝጸንሐ ናይ ዝሓለፈ ልዕሊ 15 ዓመታት ውጽኢት እዩ። ከመይ ገይርና ንምክቶ፡ ካልእ ኣርእሲቲ እዩ። ግን ብኣጠቓላሊ እዞም ናብ'ዘን መሬት ሕልሚ ወይ “ድሪምስ” ዓድታት እየን ዝብሉዎን ከይዶም ዘለዉ ደሓር ክጠዓሱን ኣብ መዓልቶም ናብ ልቦም ክምለሱን እዮም። ሓያሎ ካብኣቶም ኣብ'ዛ ሃገር ከም'ቲ ንሓቶም ዝደልይዎ ኩነታት ብቕጽበት ስለ ዘይተፈጥረ ዝተጋገዩ ኣለዉ። እዚ ገጂፍ ኣርእሲቲ እዩ። ዶኩሜንትታት

ናይ'ቲ ብዛዕባኡ ዝተገብረ ደቂቕ መጽናዕቲ ኣሎ። ናይ ሕጊ ጎንታት፡ ናይ ቁጠባ ጎንታት ዘለዎ ኣሎ። ምስኡ ዝተኣሳሰሩ ዝተፈላለዩ ሸርሕታት እውን ካልእ ዶክሜንት እዩ። እቲ ዘሕዘን ከኣ፡ ናይ'ዚ ኩሉ ውዱብ ገበን ግዳያት እቶም መንእሰያት ምዃኖም እዩ። ጉዳይ ናይ'ዚኣቶም ብሰምዒት ዝተሓዘ ዘይኩነ፡ ቡባግዜኡ ብዝተጸንገ መንገዲ ዝፍወሰ እዩ። ወላ'ኳ ይበድሉን ይጋገዩን እምበር፡ ዜጋታት ናይ'ቲ ህዝብን ሃገርን ስለ ዝኹኑ፡ ኣብ ዝኸዱ ይኹዱ፡ ይጋገዩ ኣይጋገዩ፡ ኣብ ዝወደቕዎ ይውደቁ፡ እቲ መንግስቲ፡ ህዝብን ቤተሰብን ክኣልዩዎ ዘለዎም እዩ። ነቲ ኣብ'ዚ ሃገር ዝትግበር ዘሎን ዝተተግበረን መደባት፡ ድሕሪ 2015 ክትግበሩ ተመዲቦም ዘለዉ ካልኣት ዓበይቲ መደባት ከተግብር ዝኸእል ካብ ዓቕሚ ንላዕሊ ዝኹነ ሰብ ኣሎ። ምክንያቱ ኣብ ውሽጢ እዚ 15 ዓመት ወተሃደራዊ ኩናት ኣይኩነን ተአዊጁልና። እቲ ቁጠባዊ፡ ዲፕሎማሲያዊን ፖለቲካዊን ጸለመ ደማሚርካ፡ ን15 ዓመት ናይ ልምዓት መደባት ከም ዘይነተግብር፡ ኣእምሮና፡ ኣካላትናን ዓቕምናን ጅሆ ከም ዝተሓዘን ኩሉ ግዜ ኣብ ጭንቀት ከም እንነብርን ዝዓለመ ኩናት ኢና ኣሕሊፍና። እዚ ዓቕምና ናይ ምምጻይ ሸርሕታትሲ ቁጠባና ከይምዕብል ናይ ውልቂ ኣታዊታት ከይዓቢ ናይ ገዛእ ርእሱ ተራ ነይሩዎ። ካብኡ ናብኡ ከኣ ዓቕሚ ሰብና ናይ ምዝቋቕ እዉጅ ኩናት እዩ ጸኒሐ። እዚ ተርእዮ ሓደ ብሓደ ክዘረበሉ ዝግበኦን ብዙሕ ግዜ ዝወሰድን እዩ። ብኣጠቓላሊ ግን ንምቕያድና ተባሂሉ ሸርሕታት ክግበር ከሎ ንሕና እውን ካብ ፈለማ ኣይተገራህናን። ጅሆ ናይ “ቴንሸን” ወይ ናይ ወዋሪ ኹይንና ኣብ ጸላም ንክንነብር እዩ እቲ ዕላማ። ንሕና ግን ኣብ ከም'ዚ ዝኣመሰለ ወዋሪ ክንኣቱ የብልናን። ሉኣላውነትና ተደፊሩ ኣብ ቀጻሊ ዝኹነ “ሃራሰመንት” (ተደጋጋሚ መዋቃዕቲ)፡ ኣብ ቀጻሊ ምትኹታኸን ሸርሕታትን ኢና ዘለና። ንሕና ብንጹር መኣዘንና ፈሊጥና፡ ኣብ ዕላማና ረጊጽና ክንከይድ ክንክእል ኣለና። ነዚ ብዩማንን ጸጋምን ክውጥጠና ዝደለ፡ ኣብ ጭንቀት ሸሚሙ ክሕዘና ዝደለ ህቀናታት ብምሉኡ ክንምክቶ ኣለና ስለ ዝበልና፡ ኣብ ዝሓለፈ 15 ዓመት ኣብ ከም'ዚ ዝኣመሰለ ደረጃ በጺሕና። ኩነታት መንእሰያት ነንበይኑ መልክዕ ዝሓዘ እዩ። ኣብ መደባት ዜና ክሰረሓሉ ዘለዎ እውን፡ ነዞም ዓበይቲ መደባት ብኸመይ ከም ዘተግበርናዮም እዩ። መካይን ስለ ዘምጻእና፡ ማሸነጊ ስለ ዘምጻእና፡ ዶዘራት ስለ ዘምጻእና፡ ኩሉ ዝኣኩብናዮ ናይ ወጻኢ ሸርፊ ንጽባሕ ከይበልና ኣብ ዓመት 320-340 ኣብ ነዳዲ እናውጸእና ክንደክም ላዕልን ታሕትን ክንብልን ስለ ዝጸናሕና ኣይኩነን። እንታይ ደኣ ዝሰርሕ ሰብ ስለ ዘሎ እዩ። ኣብ ውሽጢ ዓዲ ኩይኑ ዘይሰርሕ መንእሰይ እውን እኮ ኣሎ። ቀንፈዘው ዝብልን ኣንፈቱ ናበይ ከም ዝኹነ መኣዘኑ ዘይፈልጥን እውን ኣሎ። እቲ ንጡፍ ዝበሃል መንእሰይ ግን ሓደ ሰብ ክንዲ 10 እዩ ዘሎ። ምክንያቱ እቲ ዝሰርሕ ዘሎ መንእሰይ ቦቲ ዝሰርሖ ሰዓታት ጥራይ ኣይኩነን ዝረኣ። ብዓይነት'ቲ ዝሰርሖ ዘሎን ኣብ መወዳእታ ዘምጽኦ ዘሎ ኣበርክቶን እንድሕር ርኢኻዮ ናይ ብሓቂ ገጃፍ ዓቕሚ እዩ። 2015/16 ናበይ ክኸይድ እዩ እንተ ኢልና ከኣ፡ ኣብ መወዳእታ ማሸነጊ ስለ ዝወሰኸካ ዘይኩነ፡ ብቐንዱ ዓቕሚ ሰብካ ክሳብ ክንደይ ሞያ እናቐሰመ፡ ተመክሮ እናኣከበ ብዝለዓለ “ሞቲቪሽን” (ድርኹት) ከም ዝሰርሕ ክትገብሮ ክኢልካ እዩ እቲ ወሳኒ። ጸምኡኸ እንታይ እዩ? ወላ ኩብድናን ጁባናን

ከይመላእና፡ ሓደ ዘተኣማምንን ጥጡሕ ባይታን ሃዋህውን ክንፈጥር ክንክእል ኣለና። ነዚ ንክንፈጥር ድማ ዋጋ ክንከፍል የድልየና። እዚ ሕጂ ንጉብሮ ዘለና “ሳክራፊድ” (መስዋእቲ) ከኣ ናብ’ቲ ደረጃ ንክንበጽሕ ምእንቲ እዩ። ሕጂ ጳጳሳ እዚ’ዩ ኢልካ ክትዛረብ ኣይከኣልን እዩ። ኣብ ናይ ልምዓት መደባትና፡ ኣብ ሕርሻ፡ ኢንዱስትሪን “ማኑፋክቸሪን” (መስንዓት) ኣገልግሎታት. . . ብኣጠቓላሊ ኣብ ኩሉ መዳይ ኣብ’ቲ እንደልዮ ደረጃ እንተ በጺሕና፡ እዚ ኩሉ ሕጂ ንጉብሮ ዘለና ወፍሪ ማልሰ ክህልዎ እዩ። እቲ ማልሰ እዩ ድማ ጳጳስ ናይ ሕጂ ጳዕርና። ንሓደ ንክልተ መንእሰይ ጥራይ ዘይኩነ ንኹሉ ህዝቢ ዝምልከት ጳጳስ እዩ። ደቀንሰትዮ፡ ሸማግለታት፡ ደቂ 60፡ 70፡ 80 ዓመትን ልዕሊኡን ከይተረፉ ኣብ’ዚ ስራሕ ይሰርሑ ኣለዉ። እቲ ኩሉ መደባት ንምትግባር ዝጽዕር ዘሎ ህዝቢ ወላ ሓንቲ ኣይረክብን ዘሎ። ዝሰትዮ ጽሩይ ማይ ዝረክብ ክንደይ እዩ? ምናልባት ኣብ ውሱን ከባቢታት ኩሉ ነገር ዝተማልአ ኩይኑ ክረኣ ይክእል እዩ። ጽሩይ ማይ ዘይረክቡ፡ ካብ ናይ ናጽነት ዓመታት ኣትሒዙ ክሳብ ሕጂ ናይ ኤለክትሪክ መብራህቲ ኣብ ከባቢኦም ዘይበጽሑ፡ ርሑቕ ከይከድካ ኣብ ጎዶሶ ኣሰመራ ኣለዉ። ስሉጥ ናይ መንዓዘያ ኣገልግሎት ዘይረክቡክ ክንደይ እዩ እንተ ኢልና ሓደ ብሓደ ክጽብጸብ ይከኣል እዩ። ሕጂ እቲ ክገልጹ ዝጸናሕኩ ስራሕ፡ ይሰራሕ ኣሎ። ዘይርኣ ወይ ሰወር ምንጨ ናይ ጸጋታት የለን። ዘለና ጸጋታት ኩሉ ሰብ ዝፈልጦ እዩ። ዓቕሚ ናይ ምውህላልን ብደረጃ ሃገር ክትግበሩ ዘለዎም ዝተፈላለዩ ናይ ልምዓት መደባትናን፡ ዓይነት ህይወት ንምቕያር ዝዓለሙ መደባት እዮም። ናብ’ዚ ንምብጻሕ ከኣ ክንደይ ግዜን ጳዕርን የድልዮ። ሕጂ ከብድኻ ፍርቂ ገይርካ ወይ ጁባኻ ከይመላእካ ወፍሪ ምግባር ይሓይሽ ወይስ ኩሉ ጽባሕ ንጉሆ ከርክቡል እዩ እናበልካ ምስ ሓሸሽካ ክትወፍር! ሓደኡ ክትመርጽ ክትክእል ኣለካ። እዚ ሓደሽ ታሪኽ ኣይኩነን። እዚ ኩሉ ሰብ ስለምንታይ ተሰዊኡ፡ ስለምንታይ ግዜኡ፡ ረሃዱን ጉልበቲን ኣድኪሙ እንድሕር ኢልና፡ ናብ ሓደ ዝምነዮ ደረጃ ንክንበጽሕ እዩ። ናጽነት ምርካቡ ጽቡቕ። ግን ናጽነት ናይ መወዳእታ ዕላማ ኣይኩነን። ካብኡ ንንዮው ናይ ብሓቂ ምዕራይ፡ ዘዕግቡ፡ ብቕዕ ዓይነት ሂወት ክህሉ እንድሕር ኩይኑ ብዙሕ መስዋእቲን ተኸፋሊን የድሊ። ብዛዕባ ጳጳስ ክዛረብ እንተ ኹይኑ፡ ናብይ እኸይድ ከም ዘለኹ ክፈልጥ ኣለኒ። ደግዘይ ክንደይ’ዩ፡ ክንደይ ኣብ ጁባይ ይኣቲ፡ ክንደይ እበልዕን እሰትን ኣለኹ ዘይኩነ፡ ሕጂ ሰራሕ ንበይነይ ጥራይ ዘይኮነ ከኣ ቦቲ ብእኩብ እንኸፍሎ ዘለና ናይ ወፍሪ መስዋእቲ ጽባሕ ንጉሆ ጳጳስ ክንረክብ ኢና። እንተ ዘየሎ ማሕፍዳ ናይ መንግስቲ ሃልዮ ቦቲ ካብኡ ዝወጽእ ገንዘብ ክትገባበር ትክእል ኢኻ፡ ደግዘካ ሓፍ ክብል እዩ. . . ክበሃል ኣይከኣልን። መን እዩ ከፋላይን ዘይከፋላይን ጳጳስ ዝኸውን? መንግስቲ፡ ሓላፊ ይኹን በዓል ስልጣን ኣብ’ቲ እኩብ ናይ ወፍሪ መደባት ኣትዩ ዝኸይድ እዩ። ኣብ እዋን ወፍሪ መስዋእቲን ጸገምን ኣሎ። ኣብ መወዳእቲኡ ከኣ እቲ ጳጳስ ቦቲ ድምር ማልሰ ናይ’ቲ ዝግበር ዘሎ ወፍሪ እዩ ዝርከብ። ዘይርኣ ምንጭታት ናይ ጸጋታት ስለ ዘሎ፡ ኩላትና ከም ድላይና ጳጳስና ረኺብና ክንከይድ ኢና ኢልካ ክሕሰብ ኣይከኣልን። ኩሎም ወፍርታት ተደማሚሮም ዝህብዎ ውጽኢት፡ ዓይነት ሂወት ናይ ሰባት፡ ዝምገብዎም ዓይነትን ዓቕንን ናይ ዝከብሩኩ ከባቢን

አባይትን፣ ዝረኽብዎ ናይ ጥዕና፣ ትምህርቲ፣ መጓዝያ. . . አገልግሎት፣ ዝተፈላለዩ ባህላዊ ባህታ ተደማሚሩ ዓይነት ሂወቶም ዝቅይር ክኸውን ኣለዎ። ነቲ ሃዋህውን ባይታን ንክንፈጥሮ ንገብሮ ዘለና ወፍሪ ክንርደኦ ክንክእል ኣለና። ጽባሕ ከም'ዚ ክኸውን እዩ። ከም'ዚ ክንገብር ኢና ኢልካ ሰብ ኣይጥበርን እዩ። ክትሓሰቡ፣ ክትሰርሕ ትክእል ኢኻ። ክትገብሮ ከም እትክእል እውን ትፈልጥ ኢኻ። ግን ሰባት ኣይትጥብርን ኢኻ። ደሞዝ ክንድ'ዚ ክውሰኽ እዩ። ኩነታት ክመሓየሽ እዩ። ጽባሕ ንጉሆ ከም ድላይና ክንገብር ኢና. . . ዝብል መብጽዓታት ኣብ ባህልና እውን ክንኩሰኩሶ ዘይብልና ነገር እዩ። ጸማ መስዋእቲ ኣለዎ፣ ጸማ ወፍሪ ኣለዎ፣ ጸማ ከኣ ብምህንጻይን ብተብተብን ትበጽሖ ኣይኩነን። ብሰራሕ እዩ ዝብጸሖ። ብትምህርት ዝብጸሖ ነገር የለን። ራኢና ዓይነት ህይወት ሰባት ንምቅያር እዩ ክበሃል ይከኣል እዩ። እዚ ግን ብግብሪ ሰራሕካ ሰለ ዝመጽእ ሕጂ ሰዓቲ ኣይኩነን። ኣይፋሉን! ሕጂ ጸማይ እንተ ዘይረኽብ ደገ ከይደ ሰራሕ፣ ወይ ከይሰራሕኩ ብናይ “ቻሪቲ” (መጽወትቲ) እናተኣለኹ ክበልዕ እክእል እዩ ኢሉ ዝኸይድ ጽባሕ ክንራኹብ ኢና። ድሕሪ ውሱን ጉዕዞ ተጣሚሱ እንተ ተመልሰ ጽቡቕ፣ ኣብ'ዚ ዓዲ ዝረአየኒ ናይ ጸማ ማልሰ የለን እናበለ ክጭነቕ ዝሓድር ሰብ እንድሕር ኣሎ ከኣ ደሓን ግዜ ክዓርቀና እዩ።

- ክቡር ፕረዚደንት፣ ውሕሰነት ህላው፣ ቀጻልነትን ዕብዮትን ሃገር ብቅንዱ ናይ ምክልኻል ዓቕሚ እዩ። ነዚ ዓቕሚ እዚ ንምድልዓልን ምጥንኻርን ዝተወጠነ መደብ ኣሎዎ? ምሰ'ዚ ተኣሳሲሩ ዝለዓል ጉዳይ ድማ ናይ ህዝባዊ ሰራዊት ኣሎ። ዕማማት ህዝባዊ ሰራዊት ታዕሊም ይኹን ካልእ ብኸመይ እዩ ሰራሕን ኣፍራይነትን ብዘይሃሲ መገዲ ክፍጸም ዝክእል?

• እዛ ሕጂ ትመጽእ ዘላ ሕቶ ምሰ ቀውዒ ተኣሳሲራ ዝመጽአት እያ። ሕጂ ብዛዕባ ወታሃደራዊ ኩነታት ብዙሕ ክንዛረብ የብለናን። ብዛዕባ ህዝባዊ ሰራዊት ኩላትና እንፈልጦ እዩ። ህዝባዊ ሰራዊት፣ ምዱብ ሰራዊት ይኹን ሓይልታት ምክልኻል፣ ኣብ መወዳእታኡ ናይ'ዚ ሃገር ሰራዊት እቲ ህዝቢ እዩ። ብቐሊል ኣገላልጻ ንፖለቲካዊ ሃልኪ ወይ ንህዝባዊ ርክባት ዝበሃል ዘይኩነ፣ እዚ ሰራት እምነት ወይ ዶክትሪን ከምኡ እዩ። ኣብ ትሕቲ ዝኹነ ይኹን ኩነት፣ ኣብ መወዳእታ ሃገር ዘድሕን ወይ ሃገር ዝከላኸል ልኡላውነት ዝኸብር ሰራዊት፣ ህዝቢ እዩ። “ህዝቢ እዩ ሰራዊት” ማለት ግን፣ ብዘረባ ጥራይ ዘይኩነ፣ ብግብሪ እቲ ህዝቢ ኣብ ዝኹነ እዋን ድሉው ክኸውን ኣለዎ። ብዘይካ እዚ ሓቂ ካልእ ዝኹነ ፍልሰፍና ኣለኒ ዝብል እንተ ሃልዩ ኣብ ህዋ ዘንሳፍፍ ጥራይ እዩ። ኣብ ዝሓለፈ ዓመታት ብእገዳ፣ ዓቕምና ብምዝቋቅን ምምጻይን ብዝተፈላለዩ ቁጠባዊ ሽርሕታትን ጅሆ ንምሓዘና ዝተኻየደ ፈተነ ካብ ጸገም ናይ'ቶም ንእንታይነት ናይ'ዚ ህዝቢ ዘይርድኡ ሓይልታት ዝነቐለ'ዩ። ኣብ ኣወዳድባ እንተ መጸእና ኣብ'ዚ ዝሓለፈ 15 ዓመት ኣብ ድፋዕ ኮፍ ኢልና ኣለና። ኣብ ድፍዓት ኮፍ ምባል የድልየና ነይሩዶ? ጅሆ ክሕዙና ክፍትኑ ከለዉ፣ ምናልባት ሓደ መዓልቲ ኣይፍለጥን ገለ ነገር

ክፍጠር ይኸክል ይኸውን ኢልና 15 ዓመት ኢና ኮፍ ኢልና። እቶም አብኡ ኮፍ ኢሎም ዘለዉ ሰባት ዜጋታት ናይ'ዚ ሃገር እዮም። ገለ አብ ገዛኡ ድቅስ ክሓድር፣ ገለ ድማ ሃገር ክሕሉ ክነብር በዮናይ መሰል፣ በዮናይ ፍትሕ፣ በዮናይ አገባብ ቅቡል ክኸውን ይኸክል። እቶም ንበይኖም ካብ ህዝቢ ተነጺሎም አብ ድፋዕ ዘለዉ፣ ወላ ውፋያት እውን እንተኹኑ ልዕሊ ኹሉ ግን ዕሱባት ኣይከኑን። ብዘይካ'ቶም አብ ዕርድታት ዘለዉ እቲ ለይትን መዓልትን ዘሰርሕ ዘሎኹን ንምንታይ ድዩ ዘሰርሕ ዘሎ? ስለ ዝተረገመ ወይ ከኣ ካብ ካልኣት ዝያዓ መሰል ስለ ዘለዎ ኣይከኑን። ስለ'ዚ ነዚ እውን ክንርእዮ ክንክእል ኣለና። ምስኡ ተኣሳሲሩ ዝኸይድ ድማ ናይ ሃገራዊ ኣገልግሎት እዩ። አብ 6-7 ዓመት ሃገራዊ ኣገልግሎት ናብ ሰራዊት ምኻድ እውን ኣይጸንሐን። ዝኹነ ሸርሒን ምትኹታኹን እንተ መጽኡ፣ በቲ አብ ግንባራት ዘሎ ሓይልታት ክንጸወር ንኸክል ኢና ስለ ዝበልና ሸለል ተባሂሉ ጸኒሑ። ካብ መኣዘንና ኣይንወጽእን ኢና። ግን ብውሕዱ ትሕጃና ንሕዝብ፣ ሓደ ካብ ናይ ዝሓለፈ ዓመት ክሳራና እቲ ሃገራዊ ኣገልግሎት ንዓመታት አብ ጸርግያ ተደርብዩ እዩ ጸኒሑ። አብ 12 ክፍሊ ኣይሓለፍካን ወይ ናብ ኮሌጃት መእተዊ ኣይረኹብካን ተባሂሉ፣ አብ ርእሲ እዚ እውን ዝተኣታተወ ናይ ማሞሰ መደባት ኣይሰርሐን። ናብ ሰራዊት ምኻድ እውን ኣይነበረን። አብ ነብሲ ወከፍ ዓመት ዳርጋ ዘርሞ-ዘርሞ ዝተረፈ መንእሰይ ውሑድ ኣይከኑን። ሕጂ ብዛዕባ ሃገራዊ ኣገልግሎት ብዙሕ ዘረባታት ኣሎ። እዚ ድማ ዕላማኡ አብ ቀጻሊ አብ ናይ ምክልኻልና ሰራሕና ጅሆ ንምሓዘና እዩ። እቲ ዘገድሰና ከኣ መንእሰያት ሃገራዊ ድሕነትን ሉኣላውነትን ናይ ምዕቃብ ሓላፍነት ሞራይ ዝሕዙ ዘይከኑስ፣ ባኪኖም አብ ክንዲ ዝተርፉ ንርእሶም ኮይኖም ንቤተሰቦምን ንሃገሮምን ምእንቲ ክኹኑ ምስ'ቲ ኣቐዲመ ዝጠቐስኩም መደባት ዝሰራሓሉ እዩ። ብቐንዱ እዚ ናይ ትማሊ ናይ ህዝባዊ ሰራዊት መደብ ታዕሊም ግን፣ በብከባቢኡን በብዞባኡን ቅድሚ ቀውዒ ክውዳእ ዝነበሮ ፕሮግራማት እዩ። ዞባዊ ሰራዊት እኮ ኣካል ናይ ምክልኻል እዩ። ሓይልታት ምክልኻል ብፍሉይ ምሉእ ግዚኡ አብኡ ዝሰርሕ ይኹን እምበር፣ ካብ'ቲ ካልእ ተፈልዩ ንበይኑ ዝረኣ ኣይከኑን። ናይ ሓንቲ ሃገር ሰራዊት መን እዩ እንተ ኢልካ፣ ብኣጠቓላሊ ህዝቢ እዩ። እቲ አብ ግንባራት ዝጸምድ፣ አብ ዝተፈላለዩ ናይ ልምዓት መደባት ዝጸምድ፣ ንቐልጡፍ ግብረ መልሲ አብ ደጀን ተወዲቡ ዝጸንሕ ዓቕምን እዩ እቲ ናይ ሃገር ሰራዊት። ናይ ግዳም ሰግኣት ተራእዩ ስለ ዝተባህለ (ኣነ ከም ሰግኣት ኣይርእዮን እዩ)፣ ማለት ወያነ ክነዋቅዕ ኢና ኢሎም፣ ከም'ዚ ክንገብር ኢና ኢሎም . . . ዝብል ወረ ስለ ዝተጋውሑ፣ ናይ ኣጋጣሚ ድማ እቲ ናይ ህዝባዊ ሰራዊት ጉዳይ ብግዜ ስለ ዝተገጣጠመ ሰግኣት ዘሎ መሰሉ ክኸውን ይኸክል። ብሓፈሻ እቲ ዘዛረበ “. . . የለን ኣይትሓዙና፣ የፍየል ወጠጤ. . .” ዓይነት ዘረባታት አብ ዝተበገሰሉ እዋን ስለ ዝመጽኦ እዩ። እንተዘይከይኑ እቲ ሰራሕ ንቡር ኣሰራርሓና እዩ። አብ ዝተወሰነ እዋን ብዕድመ ይኹን ብጸታ ዘይፈላለ፣ ኮፍ ኢሉ ጸኒሑ ኣድላዩ አብ ዝኹነሉ እዋን ብግስ ዝብል ዕቕር ሓይሊ፣ ቀጻሊ ልምምድን ምብርባርን የድልዮ እዩ። ንቐሓቲ፣ ቁሩብነቲ፣ ድልውነቲ፣ ናይ ተኹሲ ብቐንዳቲ፣ ኣእምሮኣዊን ኣካላዊን ተጻዋርነቲ ምቁጽጻርን ምብርባርን ካልኣት ስለ ዝገብርዎ ዘይከኑስ ናይ ገዛእ ርእሰና ኣካል ናይ ሂወትና ዝኹነ ባህሊ እዩ። ከም መደብ ከኣ አብ ግዛኡ

ይግበር እዩ። እዚ ዝሓለፈ ግን ደንጉዩ እዩ ጀመሩ። እቲ ሕማቕ ከኣ፡ ምስ ናይ ግዳም ናይ ፈኸራን ጃህራን ኣጋጣሚታት ጥራይ ዘይኩነስ ምስ እዋን ቀውዒ እውን ብምግጣሙ እዩ። ኣጋጣሚ ከኣ ጽቡቕ ክራማትን ብርኩት ቀውዒን ስለ ዝነበረ፡ ኣብ ብዙሕ ከባቢታት ኣእካል ተዓጺዖ ኣብ ግራውቲ ኣሎ። ናብ መኻኛ እውን ኣይቀረበን። ማእለያ ዘይብሉ እኽለ ተብቲኹ ኮፍ ዝበለ ኣሎ። እቲ ምኽንያት ብዙሕ እዩ። እዚ ናይ ህዝባዊ ሰራዊት ናይ ልምምድ መደብ ስለ ዝመጽእ'ዎ ምስኡ ስለ ዝተጋጠመ ጥራይ ዘይኩነ፡ ቦቲ ብኣብዑር ዝግበር ናይ ቀደም ልምዳዊ ኣሰራርሓ፡ እኽለ ከተኸይድ ቀሊል ዕማም ስለ ዘይኩነ እውን እዩ። ነዚ ጽቡቕ ክራማትን ብርኩት ዓውዲን ብኸምኡ ክትግምገም ኣይከኣልን። ንኩባቢ ወከፍ'ቲ ካብ ዝተፈላለዩ መደባት ናብ'ዚ ዝኣቲ ሰብ ቀጻሊ ልምምድ ንክትገብር ኣየናይ ተቐድም ዝበል ሕቶ ከኣ ኣሎ። ምናልባት ኣብ መንጎ ከነዛንቐሉ ንክእል ዕድላት እንተ ተረኽበ እውን፡ ከም'ቲ ዝተደልዩ ኣይከደን። እቲ ብቐዳምነት ክረኣ ዘለዎ ግን እቲ ልምምድ ወይ ድሉውነት ስለ ዝኹነ፡ እቲ እኽለ ከነርክበሉ ንክእል ኢና። ንዕኡ ናይ ኣዋርሕ ወይ ናይ ሰሙናት ግዜ ክንሰግር ንክእል ኢና ተባሂሎ። ናይ ቤተሰብ ጉዳይ፡ ናይ እኽለ ጉዳይ፡ ናይ መሬት ጉዳይ፡ ከይዩ ክዓጽድን እኽለ ክኣፍስ ዝግበኦ ኣይገበረን። ሕጂ ሓዲኡ ክትመርጽ ክትክእል ኣለካ። ብደረጃ ሃገር ዝግበር ምርጫ እዩ። ቀውዒ ኣብ ዝኹነ ይኹን እዋን ቀሰይ ኢልና ከነረኻኽበሉ ኢና። እቲ ድሉውነት ዘረጋግጽ ልምምድ ግን ክግበር ኣለዎ ስለ ዝተባህለ፡ እቲ መደብ ተኻይዖ ኣሎ። እቲ ልምምድ ምክያዩ ሓደ ዓቢ መኻሰብ እዩ። እቲ ምስ ኣእካል፡ ምስ ቀውዒ ዝተኣሳሰረ ዝተፈላለዩ ንዋፊታት ናይ ሰባት ስለ ዝተደናገዩ ግን፡ ከም ክሳራ ኣይቆጽርን እዩ። ነቲ ተኸፋሊ ናይ'ቲ ሓደ መኻሰብ ምሉእ ብምሉእ ተኣጉሰናሉ ዓገብናሉ እንተ ኹንና'ኳ፡ ብፍላይ ምስ ምህርቲ ምሕፋስ ዝተኣሳሰረ ስራሕ ከም'ቲ ዝድለ ኣይገበርናን።

ኣብ ጽርግያ ወይ ኣብ ሓደ ከባቢ ኣእካል ወይ ዝተዓጽደ እኽለ ኣብ ግራውቲ ኮፍ ኢሉ ኣሎ። ናይ ሕዳር ማይ እንተ መጺኡ እቲ ቀንዲ ሰኽፍታ ናይ'ተን ኣብ ማእከል ግራውቲ ዘለዎ ቅሚጦታት እዩ። ቦቲ ናይ ቀደም ኣዘራርባ “ካብ ማይ ሕዳርሲ ኣንበጣ ሕዳር!” ከም ዝበሃል፡ እኽለ ገና ከይተኸደ ኣብ ዓውዲ ከሎ ስለ ዝበላሾ ብዙሕ ጸገማት ኣለዎ። እዞም ጸገማት ግን ዝሕለፉ ጸገማት እዮም በሃሊ እዩ። እዚ ኣርእሱቲ ድማ ምስ ህዝባዊ ሰራዊት፡ ምስ ሓፈሻዊ ናይ ሃገር ድልውነት ንክብረት፡ ሉኣላውነትን ምክልኻልን ዝተኣሳሰር ዘይኩነስ ኣብ ዓውዲ ዝፍታሕ ኣርእሱቲ እዩ።

ራብዓይን መወዳእታን

ክቡር ፕረዚደንት፡ ጥቕስ ኣበልካያ ኢኻ ግን ከም ሕቶ እንደገና ከቐርባ ስለ ዝደለኹ፡ ወላ'ኳ እቲ ዘረባ ሕጂ እናሃሰሰ እንተመጽእ ሰብ-ሰልጣን ወያኔ፡ ኣብ ዝሓለፈ ግዜ ብተደጋጋሚ እሞ ኸኣ

ብወግዒ ‘ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ወራር ክንፍጽም ኢና’ ክብሉ ተሰሚዖም እዮም። ነዚ መግለጺታት እዚ ዝደረገ ምክንያት እንታይ እዩ ትብል?

ኣብ’ቲ ሸቡ እዋን ብብዙሕ ሰብ “ከም’ዚ ይብሉ ኣለዉ” ይበሃል ነይሩ። እቲ ንሕና ዝተኸተልናዮ ሚላ ግን ስቕ ምባል እዩ። ኣብ ዓቕምን ወታሃደራዊ ብቕዓትን ትንታኒታት ክህብ ኣይደልን እዩ። ኮይኑ ግን እቲ ተርእዮ ውጽኢት ናይ ውሽጣዊ ጸገማት ናቶምን ናይ ዘራያቶምን እዩ ዝብሎ። ንህዝቢ ኤርትራ፣ ነዛ ሃገር፣ ቀርቂሮም ጅሆ ምእንቲ ክሕዙዋ ካብ ዝተዋደዱ ሸርሕታት ሓደ እገዳ እዩ። እገዳ ክልተ ብልሒ ኣለዎ። ቦቲ ሓደ “ሬዚካላዊ” ማለት ንክይንንቀሳቕሰን መደባትና ንክይነተግብርን - ብፍላይ ምስ ክብረትናን ሉኣላውነትናን ዝተኣሳሰረ ጉልበት ንክይንፈጥርን ናይ ምክልኻል ዓቕምና ንክይነሰሰንን ዝተወሰነ ክኸውን ከሎ። እቲ ካልእ ጎኑ ከኣ ሰነ ኣእምሮአዊ ኩናት እዩ። እቲ እገዳ ብኸመይ ከም ዝመጽእ፣ ኣብ 2009 ኣብ እዋኑ ብዙሕ እዩ ተዘሪቡሉ። እቲ ውሳኔ እውን ዘገርም እዩ። ብዓሎቕ፣ ሓሶትን ምድንጋርን ብባይቶ ጸዋታ ከምኡ ዝበለ ውሳኔ ክሓልፍ ከሎ ኣበዮናይ ዓለም ከም ዘለና እዩ ዘርእየና። እዚ ካብ’ቲ ድሕሪ ምውዳእ ካልኣይ ውግእ ዓለም ዝተቐልቀለ ሓደ ቁጥባዊ ስርዓት ዝብገስ ኣሸካዕላል’ዩ እዩ ዝብሎ። ሎሚ ግዜ ምስ በልዐ ዘይገርም ሰብ የለን። ወላ እቶም ሸቡ ነቲ ውሳኔ ክሓልፍ ዝደገፉ፣ ወላ’ኳ ኣግሂዶም ጌጋታቶም እንተ ዘይተኣመኑ ርእሶም ክሓኩ እዮም ተራእዮም። ሎሚ እቲ ውሳኔ ሕጋውነት ነይሩዎ፣ ፍትሒ ዘረጋግጽ ነይሩ፣ ናይ ብሓቂ ምክትይ ነይሩ. . . ዝብል ሰብ የለን። እናላሕለሐ ምስ መጽኢ ድማ እዚ እገዳ እንታይ እዩ ዝብል እንተ ዘይኮይኑ፣ ክጸንዕ ኣለዎ ዝብል የለን። ኣብ ዝሓለፈ ዓመት ዝወጸ ብዛዕባ ዲፕሎማሲያዊ ስትራተጂ ዝገልጽ ወረቓቕቲ ሚኒስትሪ ጉዳያት ወጸኢ ወያነ እንተ ርኢና፣ ቀንዲ ትሕዝትኡ እቲ እገዳ ክለዓል ከም ዘይብሉን ክኸርር ከም ዘለዎን ዝገልጽ እዩ። ሎሚ ነዚ ኣብ ልዕሊና ዝተበዩን ዘይፍትሓዊ እገዳ ክኸርር ኣለዎ ኢልካ ምዝራብ ኣጸጋሚ እዩ። ምክንያቱ ነዚ ዝሰምዕ እዘኒ የለን። ወላ እቶም ዘሕለፍዎ እውን ናይ ገዛእ ርእሶም ጸገማት ኣለዎም። ሸቡ ምናልባት **ሸፊጦም ሸጠፎም** ኣሕለፎም ክኾኑ ይክእሉ። ኮይኑ ግን ቀጻልነቱ ንኸረጋግጹ ዘቐርቡዎ ኣእማኒ ዝኹነ መርትዖ የብሎምን። ወያነ ድማ ናይ’ቲ እገዳ ምልሕላሕ ይመጽእ ስለ ዘሎ፣ ምእንቲ ከይለዓል ከበራብሮ እዩ ዝፍትን ዘሎ። “ሕጂ ንብገስ ኣለና፣ ክንዋጋእ ኢና፣ ከም’ዚ ክንገብር ኢና. . .” ብምባል ኣብ ደገ “ተንሸን” ንምፍጣር እዩ። እቲ ሓደ ዕላምኡ ንሱ እዩ። እቲ ካልእ ድማ ዘቤታዊ ዕላማ ኣለዎ። ወያነ ኣብ ውሽጢ ኢትዮጵያ ፈጠርዎ ዘሎ ጋድማውን ዓምዳውን “ፖላራይዜሽን” (ምትፍናን) ናይ ዝተፈላለዩ ሓይልታት ሕብረተሰብ ዘገርም እዩ። እቲ ብደገ ኮይኑ ዝዕዘበ ምናልባት ኣዕሙቕ ኣቢሉ ኣይፈልጦን ይኸውን። እቲ ኣብ ውሽጢ ዘሎ ግን ይፈልጦን ይዛረበሉን እዩ። ንኢትዮጵያ ቦታቲንካ ንብሄራት ከፋፊልካ፣ ወላ ኣብ ውሽጢ ሓደ ብሄር ንገዛእ ርእሱ ዝተፈላለዩ ወገናዊ ምክፍፋል ምግባር ስትራተጂ ናይ ወያነ እዩ። ንኢትዮጵያ ክንገዝእ እንድሕር ኮይንና ነቲ ህዝቢ ንቐልቁል ከነተፋንኖ ኣሎና፣ እንተ ዘዩሎ ኣይኮነልናን እዩ ካብ ዝብል መግተ ዝነኣለ እዩ እዚ። እቲ ኣብ መንጎ ዘለዎምን ዘይብሎምን ዝፍጠር ጋድማዊ ምትፍናን እንተ ርኢና ድማ፣ ውሑዳት ሃብታማት ንቐጠባ ናይ’ታ ሃገር

ተቆጻጸሮም እቲ ዝበዘሐ ድማ ብመንጽሮም ኣሎ። ምስ ግዜ እቲ ምትፍናን ብክልቲኡ መንገዲ እናማዕበለ መጺኡ። ነዚ ንምጉልባብ ድማ ሓንሳብ ብሰም ዘራያት ሓንሳብ ብቆጻሊ ናይ “ፒ.አር” ወይ ህዝባዊ ርክባት ዝካየድ ዘመተ ማእለያ የብሉን። ዓበይቲ ቁጠባዊ መደባት ተተግብር ዘለኻ ንክትመሰል፡ ብዛዕባ ዕብዮት ቁጠባን ለውጢ ናይ ሂወትን ሃገርን እናተዛረብኻ፡ ብሸፍኖ ሸፋፍኖ ዝኸይድ ብዙሕ ናይ ውሽጢ ጸገማት ኣለዎም። ምሳ፡ ኣብ 2015 ክግበር ዝበሃል ዘሎ ምርጫ ተኣሳሲሩ እንተ ተነቢቡ፡ እቲ ሰኢ ክገሃድ ይኸእል እዩ። ነፍሲ ወከፍ ሰብ ክሓቶ ዘለዎ ሕቶ፡ ኣብ’ዚ እዋን እዚ እንታይ ሓድሽ ነገር ስለ ዝተረኸበ እዩ ከም’ዚ ዝበለ ነገር መጺኡ? ሃዲኡ ንዝሓሰብ ሰብ ብዙሕ ትርጉም ዘለዎ ኣይኩነን። ክንዛረቡ እውን የብልናን። ምክንያቱ ነቲ ቀንዲ ናይ ገዛእ ርእሶም ጸገማት ከረሳሰዑ ምእንቲ እዮም ንቑይቑ ዝዕድሙና ዘለዉ። ከም’ዚ ዝበለ ናብ ቆይቑ ዓዲሙ ጅሆ ክሕዘና ዝደሊ ናይ ብኸነት ኣእምሮ ዘረባ ክመጽእ ከሎ ህድእ ኢልና ክንሓሰብ ኣለና። ብሰምዒት ተደራኽና ናይ ታህቦኽ ግብረ መልሲ ንህበሉ ምክንያት የብልናን። እንድሕር ነፍብ ዝተባህለ የማን ጸጋም ንገላበጥ ኄይንና መንገድና እውን ክንርስዕ ኢና ማለት’ዩ። ከም’ዚ እም ዝኣመሰሉ ነገራት ክመጽኡ ከለዉ እቲ ‘ኣፈልጥ’የ፡ ለባም’የ ተኸታታሊ’የ፡ ክትንትን እኸእል’የ’ ዝብል ሰብ፡ ብህድኣት ሰለምንታይ ዝብል ሕቶ ከልዕል ኣለዎ። ድሕሪ’ቲ ሕቶ ዝመጽእ መልሲ ርዱእ ስለ ዝኹነ ከኣ ተወሳኺ መግለጺ እውን ኣየድልዮን። ምክንያቱስ ርኡይ ስለ ዝኹን። ኣብ ከም’ዚ ዝኣመሰለ መኣዲ ከኣ ኣይንተዓደም። ሰሚዕና ከም ዘይሰማዕና፡ ርኢና ከም ዘይረኣና እናኸድና ብግብሪ ግን ሰራሕና ንገብር። ሰራሕና እንታይ ከም ዝኹነ ስለ ዘይጠፍኣና’ውን ዝነግረና ሰብ እውን ኣይንደልን።

ኣብ ዲፕሎማሲያዊ መዳይ ክቡር ፕረዚደንት፡ ንኤርትራ ናይ ምንጻል ውጥን ከም ዝፈሸለ ዘመልክት ምዕባለታት ዝመጽእ ዘሎ ይመሰል። ዞባውን ኣህጉራውን ቦታና ብልክዕ ከመይ እዩ ዝመሰል? ህዝባዊ መኸተን ዲፕሎማሲን ዝያዳ ንምድራዕ ዝተታሕዘ ተወሳኺ መደባትክ ኣሎዶ?

እቲ ናይ ደገ ሃዋህው ብብዙሕ መንገዲ እዩ ዝረኣ። ብላዕሊ ላዕሊ ከም ዝረኣ ጸለውቲ ዝበሃሉ፡ ሰማዊ ይኹን ናይ ብሓቂ ጽልዎ ዘለወን ሃገራት ኣለዎ። ኣብ ባይቶ ጸጥታ እውን እተን ሓሙሽተ ቀወምቲ ኣባል ሃገራት ኣለዎ። ናይ ነፍሲ ወከፊን ኣረኣእያን መርገጽን ምናልባት ቦቲ ዝለዓለ ዲፕሎማሲያዊ መደብ ክዘረበሉ ይኸእል እዩ። እዚ ግን ብዙሕ ንበይኑ ወሳኒ እዩ ኢልካ ክትዛረቡ ኣይትኸእልን። ዓመት-ዓመት ናብኡ ዝቆንዐ መደባት ዝመጽእ እውን ኣብ ጸቢብ ዓንኬል ጥራይ ኢኻ ትዛረብ ዘለኻ። ብድሕር’ዚ እውን ኤውሮጳ ብምሉኡ፡ ሩሲያ፡ ቻይና፡ ህንዲ፡ ኣለዎ። ደቡብ ወይ ላቲን ኣሜሪካ ናቱ ናይ ገዛእ ርእሱ “ዳይናሚክስ” ኣለዎ። ኣብ ውሽጢ ኣፍሪቃ እውን ቡብዝተፈላለዩ ክፍለ ዞባታት ነፍቱ “ዳይናሚክስ” ኣለዎ። ኣብ ነፍሲ ወከፍ ጸላዊ ዝበሃል ከባቢን ሃገርን ዘሎ ኣጠማምታ እንታይ ይመሰል? ኢልካ ደሚርካ ንዕኡ ምስ ተንተንካዮ ኢኻ ትርእዮ።

ወላ ናይ'ቶም ጅሆ ክሕዙና ዝደልዩ ትንታኑታት'ውን ካብ'ዚ ተፈልዩ ዝረከ ኣይኩነን። ምክንያቱ ንሳቶም እውን ነቲ ክወን የንብብዎ ስለ ዘለዉ። እቲ እገዳ ናብ ምልዓል ክኸይድ ድዩ ኣይከይድን ብታህሞኽ ዝዘረብ ኣይኩነን። ብኣጠቓላሊ ግን እዚ ኩነት ኣሎ። ኣብ'ቲ ኣርእሶቲ ኣድሂብና ምስራሕ ድዩ ዘወጸጸና ወይስ ሸርክነታዊ ፕሮግራማት ከነበግስ እዩ ዘለና? እቲ እገዳ ቅኑዕ ድዩ ኣይቅኑዕን። ከመይ ገይርካ እዩ ክለዓል ዝብል ሕቶታት ከም ኣጋጣሚ ክለዓል ይኸእል እዩ። እቲ ምስ ኩለን ጸለውቲ ዝበሃላ ከባቢታት፡ ሃገራትን መንግስታትን ንዘባውን ዓለማውን ዝምልከት ምትሕግጋዝን ሸርክነትን እንክተሎ ናይ ወጻኢ ፖሊሲ ኣገዳሲ ተራ ኣለዎ። ኣረኣጺያታትና እንድሕር ዝገጣጠም ኩይነት፡ እሞ ድሌት ከኣ እንድሕር ሃልዩ፡ ቡብመንገድና ጸዕርታትና እናተሓባበርና፡ “ሲነርጂ” ክንፈጥረሉን “ኢንገይጅ” ክንገብረሉን ከም እንክእል ንርኢ። ዋና ነገር፡ እቲ ኣብ'ዚ ከባቢ'ዚ እንብህጎ ጎደቦ፡ ኣብ መንጎና ምስ ጎረባብትና ዘሎ ዝምድና፡ ኣብ ውሽጢ ጎረባብትና ዘሎ ኩነታት ኣደ ብኣደ ይዘረበሉ እዩ። ምናልባት ብኣፍ ወይ ብልቢ ክኸውን ይኸእል እምበር፡ እዚ ትኑብርሉ ዘለኹም ጎደቦ ርጉእ ናይ ምትሕብባር ጎደቦ ክኸውን የብሉን ዝብለካ ኣይትረክብን ኢኻ። ነፍሲ ወከፍ ንዕኡ ዘገድሶ ጉዳይ ይህሉ ይኸውን። ናይ ደቡብ ሱዳን፡ ሶማሊ፡ የመን፡ ግብጺ፡ ሊብያ . . . ህሉው ኩነታት ብዙሓት ጉዳያት እዮም ዝለዓሉ። ኣብ ዲፕሎማሲያዊ ስራሕ ፈለማ ናይ ሓባር መረዳኤታ ክትፈጥር ክትክእል ኣለካ። ናይ ግዛእ ርእሶኻ ሓሳባት ተቐርብ፡ ነቲ ዕላማ ዘገልግሉ ናይ ካልኦት ጽቡቓት ሓሳባት እንተ ሃልዮም ትመያየጠሎም። ሎሚ ሓግዙና ዘይኩነት፡ ተሓጋጊዝና ጎደቦና ዝረብሓሉ ኩነታት ንምፍጣር እዩ። ቀስ ብቐስ ኣብ ዝርዝር ግብራዊ ፕሮጀክትታትን ፕሮፕራማትን ክንኣቱ ንክእል። ኣብ ውሽጢ'ዚ ስትራተጂ ንግዛእ ርእሶ እቲ ሓንጻብ ብደባት፡ ሓንጻብ ባድመ፡ ሓንጻብ ሓንሸ እናተባህለ ጅሆ ንምሓዘና ዝግበር ፈተነ፡ ናይ እገዳ ሕቶን ነዚ ከባቢ ሓቕንካ ነውጹ ብምፍጣር ክትቆጸጸሮ ዝገለመ ሸርኩታትን ኣሎ። ንግና ንበይንና ዝገለመ ናይ ሸርሒ ስትራተጂ ኣሎ ኢልና ኣይንኣምንን። እዚ ስለዝኹነ፡ ኣብ'ዚ ከባቢ ዝፍጠር ዘሎ ዘይምርግጋእ ብናይ ሓባር ድልየትን ስራሕን ክኣለ ክኸእል ኣለዎ። ብኣጠቓላሊ ህዱእ ናይ ምትሕግጋዝ ጎደቦ ክፍጠር እዩ እቲ ቀንዲ ናይ ዲፕሎማሲ ስራሕና። ምስ ኩለን እዘን ክጠቐሰን ዝጸናሕኩ ሃገራት መምስ ኣረኣጺያታትንን ረብሓታትንን ዝተኣሳሰረ ናይ ምትሕግጋዝ መደባት ኣሎና። እዚ ድማ ካብ ጽቡቕ ንላዕሊ ይኸይድ ኣሎ። እቲ ጽቡቕ ነገር ድማ እቲ እገዳ ክሓልፍ ከሎ ብጌጋ ኢና ተረጂእናዮ ዝብሉ ኣለዉ። ሸዑ እቲ ኩነታት ስለ ዘይበሰለ ዝተፈጸመ ጌጋ እዩ ዝብሉ እውን ኣለዉ። “ቅኑዕ ነይሩ” ዝብል ዝኹነ ይኹን ወገን ዘይምህላዉ ነቲ ናትና ዲፕሎማሲያዊ ጽምዶ ወይ “ኢንገይጅመንት” ናብ ጽቡቕ ሃዋሁው ክብ ኣቢልዎ ኣሎ ኢልና ክንዛረብ ንክእል። እቲ ንግና ብቐንዱ ዘገድሰና ግን ዞባዊ ርግኣት ምምጻእ እዩ። ኣብ መሰርሕ ግዜ ዝወሰድ እንተ ኹነኻ፡ ዘይውንዘፍ ጸዕሪ እናተኻየደሉ ከሎ ኣብ ክልተኣዊ ዝምድናታትና ናብ ጭቡጣት ናይ ሸርክነት ፕሮግራማት ምእንቲ ክንከይድ፡ እቲ ኣብ 2014 ክሰረሓሉ ዝጸንሑ፡ ኣብ 2015 ብኣይሊ ንክሰራሓሎ ናይ ወጻኢ ዝምድናታትና ፍሉይ ዕማም እዩ። ነቶም ምስ ናትና ውሽጣዊ መደባትን ምስ ናይ ግዳም ሸርክነትን ብምትእሳር ክንውቕዖም እንደሊ ዕላማታት፡ ናይ ወፍሪ ዕድላት ናይ ምፍጣር ዲፕሎማሲ . . . ዘገልግል ስለ ዝኹነ ከኣ፡

ኣብ ናይ 2015 ሐ.ዝናዮም ኣብ ዘለና መደባት ቀዳምነታት ሰሪዕና ማዕረኡ ዝኸይድ ዲፕሎማሲያዊ ንጥፈታት ተሳኢሉ ኣሎ ክበሃል ይከኣል።

ክቡር ፕረዚደንት ከም ሃገርን ህዝብን ቀጻልነትናን ዕብዩትናን ንምውሓስ ኣብ ዝሓለፈ መድረኽ ኣዘዩ ተሪር ፈተነ ሰጊርና ኢና። ብመንጽር ዝሓለፍናዮ ሃልኪ፡ ናይ ምግባር ዓቕምናን ብቕዓትናን ኣብ ከመይ ደረጃ ይርከብ? ኣብ ቅድመና ዘሎ ሰፋሕቲ መደባት ንምትግባር ዘኸኣል ሰባዊን ማላዊን ዓቕሚ ኣሎና ድዩ?

እቲ ሰባዊን ማላዊን ዓቕሚ ትፈጥሮ ኢኻ። ንኣብነት ኩሉ ሰብ ሰላም ይደለ። ሰላም ግና ባዕልኻ ትሰርሖ ደኣ'ምበር ከም ግና ዝወርደልካ ኣይኩነን። ራህዋን ብልጽግናን ሰሪሕካ ተምጽኦ እዩ። ነቲ እንደልዮ ዕላማ ወይ ክንፈጥር እንደሊ ኩነት ክንበጽሖ ምእንቲ፡ እንታይ ከም ዘድልዩና ምፍላጥ የድለ። ነንበይናም ዓይነት ጸጋታት ኣለዉ። ናይ ቴክኖሎጂ፡ ማሽነሪ፡ ዝተፈላለዩ ጥሪ ንዋት. . . ኣብ መወዳእታ ግን ነቲ ኩሉ ዝሰርሖ ሰብ እዩ። ብዝሒ ዘይኩነስ ዓይነት ሰብ እዩ ዝድለ። ነቲ ዘለካ ብዝሒ ናብ ዓይነት ብምቕያር ብትግሃትን ንቕሓትን ዝዋሳእ ሰብ ክህነጽ ክኸኣል ኣለዎ። ትግሃትን ንቕሓትን ኣኻሊ ስለ ዘይኩነ ከኣ ጥያ ክቕሰም ኣለዎ። ናይ ስራሕ ባህሊ ናይ ብሓቂ ማዕረግቲ እትደልዮ ሃንቀውታ ዘኸይደካ ክኸውን ክኸኣል ኣለዎ። ደቂስካ ጸጽቡቕ ክትትምን እንድሕር ሓጊኻ፡ ኣብ መወዳእታ ትረኽቦ ነገር የብልካን። እቲ ብልሙድ ክንሰርሓሉ ዝጸናሕና ምንቃሕ፡ ምውዳብ፡ ምዕጣቕ ዝበሃል ኣብ ውሽጢ እዚ ክሊ ዝጠቓለል እዩ። ኩሉ ክዋሳእ ዘለዎ ዜጋ ናይ'ዛ ሃገር፡ ነቶም ክውቅዑ ዝድለዩ ዘለዉ ዕላማታት ብሓፈሻ ክፈልጦም ጥራሕ ዘይኩነ፡ ብዕምቁት ምእንቲ ክርደኦም ንቕሓት መሰረታዊ እዩ። ነዚ ሓይሊ'ዚ ከኣ ትምህርትን ጥያን ክትውሰኽሉ ኣለካ። ጥያን ተመኩሮን ብሓንሳብ ደሚርካ፡ ነቲ ሰብ ብፍቕዲ ዘይኩነ ዓይነታዊ ለውጢ ከተምጽኣሉ እንተ ክኣልካ ኣራባሒ ሓይሊ እዩ ዝገብረሉ። ተመክሮ ኣብ ርእሲ ጥያን ፍልጠትን ክውሰኽ ከሎ ከምኡ ኣራባሒ ሓይሊ ይኸውን። ድሕር'ዚ ከኣ ሰርዓት ክትፈጥር ኣለካ። ሓደ ሰብ ድሌት፡ ባህጊ፡ ቅሩብነት፡ ብቕዓት ሃልዩዎ ተማሂሩ ጥያ እንድሕሪ ቀሲሙ፡ ሓድሽ ቴክኖሎጂን ፍልጠትን ደሊቡ ተመክሮ ኣኪቡ፡ ኣብ መወዳእታ ባህሊ ናይ ስራሕ ክህልዎ ኣለዎ። ባህሊ ናይ ጸዕሪ ጥራይ ዘይኩነ፡ ባህሊ ናይ ጽፋፍ ስራሕ እውን ክህልዎ ኣለዎ። ስራሕ ብፍርያት ክግምገም ክኸኣል ኣለዎ። ነዊሕ ተጓዲዝካ ብናይ ቀደም ዝኣረገ ቴክኖሎጂ፡ ብዘይ ፍልጠት እንድሕር ትሰርሖ ኣለኻ ዝኸድካዮ ጉዕዞን ዘፍሰስካዮ ጸዕርን ዘይኩነ፡ ብዘፍረኻዮ ትሕዝቶ ክግምገም ኣለዎ። ነዚ ክትገብር ምእንቲ ከኣ እቲ ናይ ስራሕ ባህሊ ክህሉ ክኸኣል ኣለዎ። ኣብ ውዳብኻ ነዚ ሰርዓት እዚ ክትፈጥር ክትኸኣል ኣለካ። እቲ ሕመረት ናይ'ቲ ኣካይዳ ካብ ግዜ ናብ ግዜ እናወሰኸ ምስ ከደ ዘሎ ምዕባል ኣናዲቕካ ዝረኦ ኣይኩነን። ኣብ 2015 ክንድ'ዚ ማሽነሪ ከነእቱ ኢና፡ ክንድ'ዚ “ኢኩፕመንት” ከነምጽእ ኢና፡ ናይ ጥሪ ንዋት ዓቕምና ኣብ ከም'ዚ

ከነደይቦ ኢና፡ ነቶም ዝተፈላለዩ ናይ ጽላታት ፕሮግራማትና ኣብ ከም'ዚ ከነብጸሎም ኢና. . . ክንብል ከለና፡ ነዚኣቶም ኣብ ናትና “ኪፓሲቲ” (ዓቕሚ) ክብሪ ወይ “ቫልዩ” ክንህቦም ንክእል ኢና። ኣብ መወዳእታ ግን ዓይነትን ኣፍራይነትን ናይ ዓቕሚ ሰብ ኣብ ሓደ ደረጃ ምብጽሖትን ቀጻሊ እናወሰኸ ምኻዱን እዩ እቲ ቁም ነገር። ብዝሓየለ መንገዲ - ዝያዳ ሞያ፡ ዝያዳ ፍልጠት፡ ዝያዳ ቴክኖሎጂ ብምምላኽ፡ ዝያዳ ናይ ኣእምሮን ኣካልን ድልውነት እናወሰኸና ብምኻድ፡ ነቲ “ሞመንት ሳስተይን” (ድርጅት ከምዝቐጽል ክንገብር) ክንክእል ኣለና። ኣብ ሓደ ደረጃ ስለ ዝበጸሕኻ ኣብኡ ደው ኢልኩ፡ ብእኡ ሞራይ ክትከይድ ኢልካ ክትሓሰብ ዘይከኑ፡ ናብ ዝለዓለ ደረጃ ክትወስዶ ይግባእ። ኣብ ገለ ገለ ከባቢታት ደቂሱ ዝውዕል ሰብ ኣሎ። እንታይ ይገብር ከም ዘሎ'ውን ዝፈልጥ ኣይከኑን። ግና ናይ'ቲ ከምኡ ዝኣመሰለ ሰብ ምክርዛዜ፡ ናይ'ታ ሃገር ምሉእ ስእሊ ዝህብ ኣይከኑን። ኣብ ከተማታት፡ ሓውሲ ከተማታት ይኹን ኣብ ገጠራት፡ ኣብ በበይኑ ቀጻላታት ናይ'ቲ ሕብረተሰብ ዓይነት ሂወት ናይ ሰባት፡ ብግቡእ ከተንብቦ እንተ ክኢልኩ፡ እቲ እናፍረየን እናሓየለን ዝኸይድ ዘሎ ክፍሊ ናይ'ቲ ሕብረተሰብ፡ ብ"ሳይዝ" ብዓቕንን ብዓይነትን ዳይናሚካዊ ለውጢ እናሓዘ ይኸይድ ምህላወ ሞራይ'ውን ዓቢ ጸጋ እዩ።

ኣብ'ዛ ንፋነዎ ዘለና ዓመት ክቡር ፕሪዚደንት፡ ዝበዘሐ ግዜኻ ኣብ ናይ ልምዓት ቦታታት ኢኻ ኣሕሊፍካዮ። ከም ሰብ ዘሕደረልካ ጦብላሕታዶ ምገለጽካልና?

ኣብ ከባቢ ቤት-ጽሕፈት ወይ ካብኡ ወጻኢ ምህላው ናይ ውልቀ ሰብ ባህጊ ኣይከኑን። ንኹሉ ሰብ እዩ ዝብል። ሕጂ ደኣ ተረሲዑ ክኸውን ይኸእል እምበር፡ ፈለግ ናይ መንግስቲ ኣካላትን ሚኒስትራታትን ክቐማ ክበሃል ከሎ፡ ካብ'ዚ ከተማ ክንወጽእ ክንክእል ኣሎና። እተን ሚኒስትራታት ኣብ ዝተፈላለዩ ከባቢታት ናይ'ዛ ሃገር ተሰሪተን ክሰርሓ ክኸእላ ኣለወን ዝብል ሓሳብ ነይሩኒ። እቲ ዝምረጽ ቦታ ምስ ባህሪ ናይ ስርሐን ተዛማዲ ክኸውን ኣለዎ። ምክንያቱ ካብ ክውንነት ርሒቐ ዝሓሰብ ሓንጎል የብለይን። ኣነ ሕጂ ኣእምሮይ ክሰርሕ እንተ ኩይኑ፡ ወላ እቲ ዝተሓተ ኣበርክቶ ክገብር እንድሕር ኩይኑ፡ እቲ ክውን ክፈልጥ ክኸእል ኣሎኒ። ነዚ ሕጂ ናይ ግዜ ሰሌዳ ኣውጺእና ንሰርሓሉ ዘለና መደብ፡ ዝያዳ ድሪጅት ክትህቦ እንተ ኂንካ፡ ኣበዮናይ ቦታ ኩይንካ ክትሰርሕ ትመርጽ። እቲ ገለ ሰራሓት ሓንጎብ ምስ ኣተኻዮ ንድሕሪት ኣየምልሰካን እዩ። ንሱ እናገበርካ ከለኻ ነቲ ኻልእ ወንዚፍካዮ ወይ ደርቢኻዮ ትኸይድ ማለት ኣይከኑን። ኣብ መንጎ እቶም ሰራሓት ገለ ዝንቐ ክትፈጥር ኣለካ። ንኹሉ ሰብ ዝምነየሉ እንተ ሃልዩ ከኣ፡ ኣብ ውሽጢ ኣርባዕተ መንደቕን ኣብ ውሽጢ ሓንቲ ከተማን ሞራይ ኮፍ ምባል፡ ብፍላይ ናይ ህዝቢ ሓላፍነት ተሰኪምካ ንህዝቢ እቲ ዝግባእ ኣገልግሎት ከተቐርበሉ እንድሕር ኂንካ ኣብ'ቲ ናይ ሰራሕ ቦታ ክትህሉ ተመራጺ እዩ። ፕሪዚደንት ናይ ሃገር ድዩ፡ ሚኒስተር ድዩ፡ ናይ ዲፓርትመንት ሓላፊ ድዩ፡ ኣመሓዳሪ ዞባ ድዩ፡ ኣማሓዳሪ ንኡስ ዞባ . . . ኣብ ንጡፍ ናይ ምክትታል ሰራሕን ክውንነትን

ክዋሳኦ አለም። አብ'ቲ ሰራሕ ብዙሓት እዮም ዝዋሰኑ ዘለዉ። ግን አብ'ዚ ናይ 2014 ምስ ብዙሓት ዘለዉና እዋናዊ ኣናብባታት ናህሪ ምእንቲ ክንውሰኹ፣ ናብ ዝኹነ ከባቢታት ንንቀሳቅሰ። ምንቅስቃስ ሓድሽ ነገር ኣይኩነን። እቲ አብ ቤት ጽሕፈት ኮፍ ኢልካ እተበርክቶን አብ ናይ ሰራሕ ወይ ድማ አብ ኣዝዮም ንጡፋት ፕሮጀክታት ከይድካ እተሕልፎን ግዜ ነናቱ “ቫልዩ” (ኣድላይነት) አለም። ሓደ ሓደ እዋን ነቲ ሓደ ብዋጋ ናይ'ቲ ሓደ ክትወሰዶ ትኽእል ኢኻ። ግን የዋጽኣኒ ድዩ ኣየዋጽኣንን ኢልካ “ካልኩሌት” ትገብሮ ሰለ ዝኹነ ጸገም የብሉን። ብዛዕባ ጦብላሕታ ግን ዳሕራይ ሓሲቦ ክነግረካ እምበር፣ ሕጂ እዚ ጦብላሕታ እዚ ኣለኒ ኢለ ክዛረብ ኣይመጸለይን እዩ።

አብ መጨረሻታ ክቡር ፕረዚደንት፣ ብምኽንያት ዓመተ 2015 ናብ ህዝቢ እተመሓላልፎ መልእኽቲ እንተለካ?

ዝብሎ ሓድሽ ማዕዳ የብለይን። እንታይ ምበልካ እንተ ኢልካኒ ግን ሰራሕና፣ ደኅኒምና፣ ኣውፊርና፣ ነዛ ሃገርን ነዚ ህዝብን አብ ዝሓሸ መድረኽ አብ ዝበለጸ ዓይነት ሂወት ከነደይዖ እንድሕር ንይይንና፣ ኩላትና ዘገም እናበልና ምኻድ ዘይኩነ ብናህሪ ክንገግዝ ምእንቲ ኣበርቲዕና ንሰራሕ ኢለ መልእኽቲ መተሓላለፍኩ። አብ'ዘን ዝሓለፉ ኣዋርሕ ካብ ናይ ቤት ጽሕፈት ሂወት ውጽእ ኢል፣ መዓልቲ-መዓልቲ ካብ ኩሎም ዓይነት ሰባት፣ ናብ ቤት ትምህርቶም አብ መዓልቲ 15-20 ኪሎ ሜተር ዝገገዙ ተማሃሮ፣ ዓበይቲ ደቂ ተሰዓ፣ ሰማንያን ሓሙሽተን፣ ሰማንያን ሸውዓተን ዕድመ ዝገበሩ አብ ሰራሕ ክነጥፉ፣ አብ ኣዝዩ ኣፍራይ ዝኹን ንጥፈታት ዝዋሰኑ ኣደታት ኣስተብሂል። አብ ሓደ ከባቢ ጥራይ ዘይኩነስ አብ ነንበይናም ከባቢታት ሰለ ዝርኢ ነዚኣቶም ማዕዳ የድልዮም ድዩ እንድሕሪ ኢልካ እንታይ ማዕዳ ደልዮም እየ ክብለካ። ኣነ ንባዕለይ ካብኣቶም እመሃርን ብዙሕ ነገር እፈልጥን ሰለ ዘለኹ፣ ንዓኣቶም ብምርኣይ ጥራይ ኣእምሮይ ሓይሊ የዛይድ ሰለ ዘሎ፣ ‘ከም’ዚ ግበሩ በዚ ተበገሱ’ ኣይብሎምን። ምናልባት ዝደቀሰ እንተሎ ግን ተበራብር ክትብሎ ትኽእል ኢኻ። እቲ ህዝቢ፣ ብፍላይ ቦቲ አብ ዝሓለፈ ቀውዒ ዝነበሮ ንጥፈት፣ 2015 ናብ ዝበለጸ መድረኽ፣ ናብ'ቲ ናይ መወዳእታ እንምሃዮ ዓይነት ሂወት ዘይኩነ፣ ናብ ዝሓሸ ዓይነት ሂወት ክንሰጋገር ምእንቲ ብዝሓየለ ገሲጋስ ክንክይድ ከም'ቲ ሒዘናዮ ዘለና ጽቡቕ ገይርና ንመርሽ እብል።